ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9)

دوو شەممە ڕێکەوتی 16\4\2007

خولی دووەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9)

دوو شەممە ڕێکەوتی 2007/4/16

کاتژمێر (11)ی سەر لە بەیانی ڕۆژی دوو شەممە ڕێکەوتی 2007/4/16 ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆکی ئەنجومەن و, بە ئامادەبوونی بەڕێزمحمد قادر عبداللە(د.کمال کەرکووکی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبداللە سکرتێری ئەنجومەن, دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی دووەم, ساڵی (2007) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (9)ی خولی گرێدانی یەکەمی ساڵی سێیەمی خولی هەڵبژاردنی دووەمی پەرلەمانی کوردستان – عێراق, بەرنامەی کار بەم شێوەیە بێت:

1- خوێندنەوەی یەکەمی پڕۆژەی هەموارکردنی یاسای کرێی خانووبەرە ژمارە (87) ساڵی 1979، کە لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆمان هاتووە.

2- خستنەروو و گفتوگۆکردنی پرۆژەی هەموار کردنی یاسای کوژاندنەوەو جیاکاری زەوی لە سنووری شارەوانییەکان ژمارە (3)ی ساڵی 1998.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەکەینەوە, بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتیی ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دوو شەممە ڕێکەوتی 2007/4/16دا بەم شێوەیە بێت:

1- خوێندنەوەی یەکەمی پڕۆژەی هەموارکردنی یاسای کرێی خانووبەرە ژمارە (87) ساڵی 1979، کە لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆمان هاتووە.

2- خستنەروو و گفتوگۆکردنی پرۆژەی هەموار کردنی یاسای کوژاندنەوەو جیاکاری زەوی لە سنووری شارەوانییەکان ژمارە (3)ی ساڵی 1998.

بەخێرهاتنی بەڕێز کاک عبدالعزیز طیب وەزیری کشتوکاڵ, خاتوو نازەنین وەزیری شارەوانی، کاک سەعد وەزیری هەرێم بۆ کاروباری ئەنجومەنی نیشتمانی دەکەین، زۆر بەخێر بێن سەرچاو، داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم بۆ ئەوەی بێن لە شوێنی خۆیان دانیشن بۆ خوێندنەوەی خاڵی یەکەمی بەرنامەی کارەکەمان (خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی هەموارکردنی یاسای کرێی خانووبەرە ژمارە (87) ساڵی 1979، کە لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆمان هاتووە). پرۆژەکە بە کوردی دەخوێنرێتەوە، فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبدالله.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستاش دەقی پرۆژەکە بەکوردی دەخوێنمەوە.

پرۆژەی یاسای هەموارکردنی یاسای کرێی خانووبەرە ژمارە(87) ساڵی 1979

یاسای ژمارە ( )ی ساڵی 2000

یاسایی هەموارکردنی یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی ژمارە 87ی

ساڵی 1979ی هەموارکراو

ماددەی یەکەم:

یەکەم:

1-بڕیاری (220)ی ساڵی 2001 هەڵدەوەشێندرێتەوە.

2-بڕیاری (48)ی ساڵی 2005 هەڵدەوەشێندرێتەوە.

3-بڕگە (1) (أ- ب- ج) لەماددەی چوارەم لەیاسای بەکرێ دانی خانووبەرەی ژمارە (87)ی ساڵی 1979 هەڵدەوەشێندرێتەوە.

دووەم: ئەمانەی خوارەوە شوێنیان دەگرێتەوە:

یەکەم:

أ-ئەو خانووبەرانەی گرێبەستی بەکرێدانیان لە دوای رێکەوتی 2007/1/1 گرێدراوە، بەدەر دەبن لە حکومەکانی یاسای بەکرێدانی ژمارە (87)ی ساڵی 1979، لە بەکرێدانیان دەکەونە ژێر حکومەکانی یاسای شارستانی جگە لەو خانووبەرانەی بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون بەکرێ دەدرێن، ئەوانە لە بەکرێدانیاندا دەکەونە ژێر حوکمەکانی یاسای بە کرێدانی ژمارە (87)ی ساڵی 1979.

ب-کرێی ساڵانەی ئەو خانووبەرانەی بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون لە رێژەی 4٪ پتر نەبێت لە کۆی گشتی نرخی خانووبەرەو شوقەکانی بۆ نیشتەجێبوون ئامادە کراوەو بۆ ئەم مەبەستە بەکرێدراون.

ج-کرێی ساڵانەی ئەو خانووبەرانەی بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون بەکرێ نادرێن لە رێژەی 6٪ی کۆی گشتی نرخی خانووبەرەو شوقەکانی بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون بەکار نایەن, پتر نەبێت، یان لەو خانووبەرەو شوقانەی بۆ نیشتەجێبوون ئامادە کراون، بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون بە کرێ نەدراون، وەکو نووسینگەو فەرمانگەو قوتابخانە و بەشەکانی ناوەخۆیی و یانەکان.

د-ئەو خانووبەرانەی بەکرێ دراون، یان ئەوانەی لە لایەن فەرمانگەو دەزگاو رێکخراوەکانی حکومەت بەکرێ دراون، کرێکانیان دەکەوێتە ژێر حوکمەکانی یاسای بەکرێدانی بەرکار و بڕگەی (ب)ی سەرەوە لەدیاری کردنی ساڵانە پیادە دەکرێ.

دووەم:

1-بەکرێدەرو کرێچی لەو خانووبەرانەی بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون بەکار نایەن, وەکو (شوێنەکانی پیشەسازی و بازرگانی و پیشەیی...تاد)، بەپێی یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی بەرکار و ئەوانەی لەسەر گرێبەستی بەکرێدانیان ماوەی (5) ساڵ زیاتر تێپەڕبووە، بۆیان هەیە داوای دووبارە خەملاندنەوەی کۆی گشتی نرخی بەکرێدان و لە فەرمانگەکانی باجی زەوی و زار بکەنەوە، هەروەها مافی داوای دووبارە خەملاندنەوەی سەر لەنوێیان هەیە، دوای تێپەڕبوونی هەر (5) ساڵ بۆ مەبەستی خەملاندنی کرێیەکە لایەنی پەیوەندیدار مافی دەربڕینی نارەزاییان هەیە سەبارەت بەو خەملاندنانەی لەبەردەم دادگای بەرایی شوێنی بەکرێدراوەکە لەماوەی (30) رۆژدا، لەرۆژی ئاگاداربوون لەبڕیارەکە، بڕیارەکە بنەبڕدەبێ، بە مەرجێك نابێ فەرمانگەکانی باج و دادگا ئەو زیادەو چاکردنەوەو نۆژەنکردنەوە کە کرێچی کردوویەتی لە کاتی خەملاندندا، لەبەرچاو بگرێت.

2- دووبارە کردنەوەی خەملاندن لە6٪ی کۆی گشتی نرخی خانووبەرەکە دەبێ.

3- ئەگەر گرێبەستی بەکرێدان نەنووسرابێتەوە، بەکرێدەر و کرێچی بۆیان هەیە بوونی گرێبەست و ناوەڕۆکەکەی بەهەموو رێگاکانی سەلماندن بسەلمێنی بەدەر لە حکومەکانی یاسای سەلماندنی ژمارە (107)ی ساڵی 1979.

سێیەم: خاوەنی خانووبەرە بۆی هەیە داوای چۆل کردنی ئەو بەکرێدراوەی بکات دەکەوێتە ژێر سێبەری حوکمەکانی یاسای بەکرێدانی خانووبەرەی سەرەوە بۆ مەبەستی تێکدان و دووبارە بنیاتنانەوەی لەسەر شێوەی تەلار لە سێ نهۆم کەمتر نەبێ بەنهۆمی خوارەوەی سەر زەویشەوە، لە سەنتەری پارێزگا و هەردوو نهۆم بە نهۆمی سەر زەویشەوە لە قەزا و ناحیەکاندا یان روخاندن و دووبارە بنیاتنانەوەی بە پێی ئەو بەرزەفتکارانەی کە لە ناوچەی بازرگانی مامەڵەی پێ دەکرێ بە پێی نەخشەی بنەرەتی کە لە شاروانیدا پشتی پێ بەستراوە لە گەڵ بەرچاو گرتنی ئەمانەی خوارەوە:

1- ئەگەر بنایە لە ماوەی ساڵێکدا لە رێککەوتی چۆڵکردنەکە بەبێ پاساوێکی رەوا تەواو نەبوو. کرێچی مافی ئەوەی هەبێ داوای قەرە بووی ئەو زیانانەی پێی کەوتووە بکات و ئەو داهاتەی لە دەستی چووە لە بەر هۆی چۆڵکردنەکە، سەرباری ئەوەی مافی ئەوەی دەبێ لە بەکرێدراوەکەدا سەر لە نوێ بمێنێتەوە هەر بە مەرجەکانی پێشوو، ئەگەر خاوەن موڵك لە میانەی ئەو ماوەیەدا دەست بە تێکدانی نەکات.

2- ئەگەر لە دەقی ئەو ماوە یاساییەدا بنایەکەی تەواو کرد، ئەوە کرێچیەکە مافی ئەوەی دەمێنێ لە یەکەی خانووبەرەی کە لە تەلارەکەدا دروست کراوە و هەر بە قەد ئەو بەکرێدراوەیە کە پێشتر چۆڵی کردبوو لە لایەنی سود وەرگرتن و شوێن گەورە و بچووکی بە پێی توانا، و بە گرێبەستێکی نوێ و بە پێی خەملاندن و مەرجەکانی کە لە دەقی ماددەی (2)ی ئاماژە بۆ کراوەی ئەم یاسایەدا هاتووە.

3- کرێچی مافی ئەوەی هەیە داوای بەهای ئەوەی لە بەکرێدراوەکەی خەرج کردووە، لە زیاد کردن و چاککردنەوە و نۆژەنکردن و دیکۆرات لە بەکرێدراوەکە بکات بەر لە چۆڵ کردن، ئەگەر هاتوو ئەو زیادکردن و چاککردنەوە و نۆژەنکردنەوە مۆڵەتی نووسراو بێ لە لایەن خاوەن موڵکەکەوە پێی درابێ.

4- جێگرەوەی یاسایی شوێنی خاوەن موڵکی بەکرێدەر دەگرێتەوە، و میراتگرانیش شوێنی کرێچی دەگرنەوە لە هەموو ماف و پابەندیەکانی کە لە دەقی ئەم یاسایەدا هاتووە.

ماددەی دووەم: کار بە هیچ دەقێك ناکرێ پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت.

ماددەی سێیەم: وەزارەتی دارایی و ئابووری لە هەرێمدا بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ ئاسانکردنی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی چوارەم: کار بە یاسا و بڕیارەکانی باجی بە کار دەکرێت ئەوانەی کە پێچەوانی حوکەکانی ئەم یاسایە نین.

ماددەی پێنجەم: پێویستە وەزیرە تایبەتمەندەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی شەشەم: ئەم ئەم یاسایە لە رۆژی دەرکردنیەوە و بلاْوکردنەوەی لە رۆژنامەی وقایعی کوردستان کاری پێ دەکرێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئەم پرۆژەیە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی دەکرێت، تکاشم وایە پێش ئەوەی راپۆرتەکەیان حازر بکەن دانیشتنێکی هاوبەش بکەن، ئەگەر نوقاتی خیلافیان هەبێتن یەکلاییان نەکردەوە ئەوە ئەو کات هەریەکەو ئیحتیفاز بە رەئی خۆی دەکاتن، بەڵام محاوەلە بکرێتن بۆچوونەکانیان نزیك یەك بێتەوە، رێك نەکەوتن ئەو وەختە لێرە هەر یەکەو ڕەئی خۆی دەڵێتن، خاڵی دووەم لەبەر نامەی کارمان (خستنەروو و گفتوگۆکردنی پرۆژەی هەموار کردنی یاسای کوژاندنەوەو جیاکاری زەوی لە سنووری شارەوانییەکان ژمارە (3)ی ساڵی 1998. کە لەلایەن حکومەتەوە بۆمان هاتووە، داوا لە لیژنەی کشتوکاڵ و شارەوانیش دەکەم بێن لە شوێنی خۆیان جێگایان وەرگرن، دانیشن لێرە بۆ خوێندنەوەی راپۆرتیان، لیژنەی یاسایی دوو کەستان بەسە، ئەگەر زەحمەت نەبێ، لەبەر جێگا، کاك رەشاد بۆ نایەیت، داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم راپۆرتی لیژنەی یاسایی بخوێنرێتەوە بە کوردی و بە عەرەبی لە موناقەشەدا خاڵ بەخاڵ مەشروعەکە بەکوردی و بەعەرەبیش دەخوێنینەوە، فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

الى/ رئاسة المجلس الوطني لكوردستان – العراق

م/ تقرير اللجنة القانونية

قامت لجنتنا بدراسة مشروع تعديل قانون إطفاء و إفراز الأراضي داخل حدود البلديات رقم (3) لسنة 1998 المحال إليها بعد القراءة الأولى له في البرلمان بتاريخ 2006/11/14 واجتمعت اللجنة بتاريخ 2006/12/3 مع ممثلي الوزارات المعنية وعدد من الخبراء والمختصين والملمين بمواضيع الأراضي من الشرائح المختلفة من شرائح المجتمع.

وكذلك عقدت أجتماعاً أخراً بتاريخ 2006/12/5 مع عدد من أصحاب الأراضي والملمين بمشاكل الأراضي في أقليم كوردستان و أطلعت على آرائهم وأفكارهم التحريرية والشفوية وعقدت اللجنة أجتماعها بتاريخ 2006/12/12 بحضور جميع أعضائها عدأ العضو السيد قادر سعيد خضر (زانا) الذى كان مجازاً وبعد المناقشات والمداولات المستفيضة توصلت اللجنة بأجماع الآراء الى مايلى:-

1-توصى اللجنة باعادة النظر في القانون رقم 53 لسنة 1976 والقرار رقم 222 لسنة 1977 والقوانين الزراعية الأخرى وإعداد مشروع متكامل لحل مشاكل الأراضي في إقليم كوردستان بضمنها معالجة المشاكل الناجمة عن العقود الزراعية المبرمة بين وزارة الزراعة والفلاحين الذين يتولون زراعتها أو عند شمول أراضيهم بالاطفاء أو اية مشاكل اخرى ناجمة عن ذلك و بالسرعة الممكنة.

2-كما توصي اللجنة بتنفيذ معاملات الاطفاء والافراز من قبل الوزارات المعنية حسب الضوابط الواردة في القانون رقم 53لسنة 1976 و القرار رقم 222 لسنة 1977 لحين تشريع قانون خاص بهذا الخصوص كما هو مبين في الفقرة (1) اعلاه من هذا التقرير.

3-كما تقترح اللجنة جعل نسبة التعويض الواردة في المادتين الأولى و الثانية من المشروع كالآتي: 20٪ من مجموع مساحات الأراضي المطفاء حق التصرف فيها و30٪ من مجموع مساحات الأراضي التى تسجل بأسم البلدية.

4-وتقترح اللجنة اضافة مادة جديدة في المشروع المقدم الى البرلمان بخصوص تعديل القانون رقم 3 لسنة 1998 بأعفاء الأراضي السكنية أو التجارية التى تخصص لمالكي تلك الأراضي مقابل أطفائها من ضريبة العرصات لمدة سنتين إستثناءً من أحكام قانون ضريبة العرصات النافذ في الإقليم بعد أخذ رآي وزارة المالية.

5-و تقترح اللجنة اضافة مادة جديدة اخرى الى المشروع بالصيغة التالية:

تسري احكام هذا القانون على كافة معاملات اطفاء وافراز الأراضي داخل حدود البلديات غير المكتسبة قراراتها الدرجة القطعية.

6-وتقترح اللجنة إعادة صياغة ديباجة المشروع وصياغة الأسباب الموجبه لتشريع التعديل.

وتكون الصيغة المقترحة لمشروع القانون بعد قبولها كالآتي:

قانون رقم ( ) لسنة 2007

قانون التعديل الأول لقانون اطفاء و افراز الأراضي

داخل حدود البلديات رقم 3 لسنة 1998

المادة الأولى : تعدل الفقرة (2) من المادة الثانية من قانون اطفاء وافراز الأراضي داخل حدود البلديات رقم 3 لسنة 1998 وتقرأ كالآتي:

2- يعوض أصحاب الحقوق التصرفية في تلك الأراضي بنسبة قدرها 20٪ من مجموع مساحات الأراضي المطفأ حق التصرف فيها و تسجل باسمائهم ملكاً صرفاً.

المادة الثانية : تعدل الفقرة (2) من المادة الثالثة من قانون اطفاء وافراز الأراضي داخل حدود البلديات رقم 3 لسنة 1998 وتقرأ كالآتي:

2- يتم تعويض اصحاب تلك الأراضي عيناً بنسبة قدرها 30٪ من مجموع مساحات الأراضي التي تسجل باسم البلدية وتسجل مفرزة باسمائهم ملكاً صرفاً.

المادة الثالثة: تضاف المادة التالية الى القانون بتسلسل المادة الخامسة(مكررة) و تقرأ كالآتي:

المادة الخامسة (مكررة):

تعفى الأراضي السكنية أو التجارية التي تخصص مقابل اطفاء الأراضي داخل حدود البلديات من ضريبة العرصات لمدة سنتين اعتباراً من تاريخ تسجيلها باسماء اصحابها لدى مديريات التسجيل العقاري المختصة.

المادة الرابعة:

تضاف المادة التالية الى القانون بتسلسل المادة السادسة (مكررة) و تقرأ كالآتي:

المادة السادسة (مكررة):

تسري احكام هذا القانون على كافة معاملات اطفاء و افراز الأراضي داخل حدود البلديات غير المكتسبة قراراتها الدرجة القطعية.

المادة الخامسة:

لا يعمل باي نص قانوني أو قرار يتعارض مع احكام هذا القانون .

المادة السادسة:

على مجلس الوزراء و الجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السابعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ اصداره و ينشر في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

راجين التفضل بالاطلاع وعرض أصل المشروع و رأي اللجنة القانونية بشأنه على المجلس للمناقشة وأبداء الرأي المناسب بصدده.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، بۆ ئەوەی وەقت کەسب بکەین کوردیەکەی دوایی کە هاتینە سەری خاڵ بەخاڵ دەیخوێنینەوە ئێستا لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بۆ/ بەڕێز سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردستان

بابەت/ راپۆرتی لیژنەی کشتوکاڵ

ئاماژە بەنووسراوی بەڕێزتان ژمارە(60) لە رۆژی 2006/11/16 بۆ لیژنەکەمان دەربارەی هەموارکردنی یاسای ژمارە (3)ی ساڵی 1998یاسای کوژاندنەوەو جیاکاری زەوی لە سنووری شارەوانیەکان، لیژنەکەمان لە رۆژی 2006/11/19 کۆبوونەوەی یەکەمی گرێدا، پاشان لە چەند کۆبوونەوەیەکی ئاساییدا لەگەڵ پسپۆڕانی ئەم بوارەدا دواکۆبوونەوەمان بەم شێوەی خوارەوەیە:

دەربارەی بڕگەی (2) لە ماددەی دووەم پێشنیار دەکەین بەم شێوەیە بێت:

أ-خاوەن مافەکان لە بەکارهێنانی زەوییەکانیان (اصحاب الحقوق التصرفية) قەرەبوو دەکرێنەوە بە رێژەی (15٪) لە کۆی رووبەری ئەو زەوییانەی کە مافی بەکارهێنانی تێدا کوژاوەتەوەو ئەو رێژەیەش وەکو موڵکی سەرف بەناویان دەکرێت.

ب-ئەگەر نەتوانرا بەپێی بڕگەی(أ) قەرەبوو بکرێنەوە، ئەوا بەزەوییەکی هاوشێوەی ئەو زەوییە قەرەبوو دەکرێنەوە یان بەپارە قەرەبوو دەکرێنەوە، بەقەدەر ئەو زەوویەی لە بڕگەی (أ) ئاماژەی پێکراوە.

ج-خاوەن پەیوەندییە کشتوکاڵیەکان و خاوەن عەقدەکان ئەو کەسانەش کە خۆیان بۆ کشتوکاڵ یەکلاکردووەتەوە(المتفرغون) کە زەوییەکانیان تملیك نەکراوە بەرێژەی رووبەری ئەو زەویانە قەرەبوو دەکرێنەوە کە دەستیان بەسەردا دەگیرێت ئەگەر ئەوەش نەکرا بەرێژەی (4٪) لەشوێنی خۆیان قەرەبوو بکرێنەوە.

دەربارەی بڕگەی (2) ماددەی سێیەم پێشنیار دەکەین بەم شێوەیە بێت:

أ-خاوەن زەوییەکان واتە موڵکداری سەرف قەرەبوو دەکرێنەوە بەرێژەی (25٪) لەکۆی رووبەری ئەو زەویانەی کە مافی بەکارهێنانیان تێدا کوژاوەتەوە، ئەو رێژەیەش وەکو موڵکی سەرف بە ناویان دەکرێت، ئەگەر نەگونجا ئەوا بەهەمان رێژەو بەزەوی هاوشێوە قەرەبوو دەکرێنەوە یان بەپارە بەقەدەر نرخی ئەو پارچە زەوییانە قەرەبوو دەکرێنەوە.

ب-لەکاتی قەرەبوو کردنەوەی خاوەن زەوییەکان ڕەچاوی شوێنی ئەو زەوییانە دەکرێت کەبەریان دەکەوێت سەبارەت بە شەقامی سەرەکی و پلەی ئاوەدانکردنەوە بەرێژەی (25٪)ی رووبەری زەوییەکەیان بۆ مسۆگەر دەکرێت.

ج- هەوڵ بدرێت کەزەوی دەیمی وبەردەڵان (الصخرية) ئەم یاسایە بیگرێتەوەو زەوییە تەخت و بەراوەکان بۆ کشتوکاڵ بەکاربهێنرێن. لەگەڵ رێزدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس لیژنەی شارەوانی فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمەش هەروەها ئیعادەی نەزەرمان کردەوە لە ئیشی خۆمان دەنگمان دەخەینە پاڵ دەنگی لیژنەی یاسایی، بەو نیسبەیەی کە هاتیە، بەڵام یەك نوقتە حەز دەکەم روونکردنەوەیە بدەم، ئەو دوو بابەتە ئەرزی زراعی صرف و ئەرزی زراعی (مملوكة للدولة، قانونياً) جیاوازییەکیان هەیە ئەوەی ئەرزی مولك صرفە ئەبوایە بە قانونی ئیستملاك چارەی بکرایە نەك بە قانونی إطفاء من وا دەبینم لێرە تێکەڵاوییەك هەیە لەو قانوونەی، لێرەدا دەبوایە بەس باسی إطفاء بکرایە لەو پرۆژەی روونکردنەوەکەشی بەجێ دێڵم بۆ برا یاساییەکان زیاتر روونی بکەنەوە زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس پێش ئەوەی بچینە سەر گفتوگۆ کردن لەسەر پرۆژەی یاسای إطفاء کەلەلایەن حکومەتەوە بۆمان هاتووە، پاش ئەوەی گوێمان لەڕای لیژنەکان بوو، من دەمەوێ دوو قسە بکەم پێش ئەوەی موناقەشە بکەینەوە، دیارە ئەم یاسایە، کە دەری دەکەین ئەهەممییەتێکی زۆری هەیە، وە پەیوەندی نەك تەنها بەحکومەتەوە هەیە، پەیوەندی بەخاوەن زەوی هەیە، پەیوەندی بەهاوولاتی هەیە، پەیوەندی بەشارەکە هەیە، پەیوەندی بەتەختیتی شارەکانیش هەیە، هەموو شارەکانی کوردستان پەیوەندی بەفەرمانبەرەوە هەیە بەکەسوکاری شەهیدانەوە هەیە، بەپێشمەرگەی دێرینەوە هەیە، چونکە بەشێکیان هەن تائێستا زەوییان وەرنەگرتووە، بەپێی قانون حەقی خۆیانە زەوی وەربگرن، حکومەتیش ناتوانێت زەوییان بداتێ لەبەرئەوەی زەوی نەماوە، چاوەڕوان دەکاتە ئەو ئەزانێت إطفاء دەکرێتن بەشێکی تەرخان بکاتن بۆ دابەش کردن لەسەر ئەو کەسانەی کە موستەحەقن، لەبەر ئەوەی کە یاسایەك دەردەکەین یان رەئی لەسەر پرۆژەیەك دەدەین دەبێ هەموو حەقایقەکانمان لەپێش چاو بێت، من لێرە دیفاع لە پرۆژەکەی حکومەت ناکەم لەبەر ئەوەی پرۆژەی حکومەتە، کاری ئێمە لێرەدا ئەوەیە قانونێك دەربکەین، هەم قانونەکە عەدالەتی تێدا بێت هەم زەمیریشمان لەگەڵ قانونەکەدا بەکار بهێنین، هەم چەند ئەو قانونە جێبەجێ دەکرێتن، لە رووی عەمەلییەوە لە پێش چاومان بێت،

ئێمە نوێنەری میللەتین، کە قانونێك دەردەکەین دەبێ میللەتمان لە پێش چاو بێت، ئەم قانونە کە بۆمان هاتووە لەلایەن حکومەتەوە، پرۆژەیەکی تازە نیە، بڕیارێکی حکومەتی هەرێم هەیە، قیادەی سیاسی هەیە کە دەبێ قەرارات و قەوانین لە کوردستاندا یەك بخرێت، بەهۆی شەڕی ناوخۆییەوە کەبەداخەوە ئەو دوو ئیدارەیە دروست بوو، چەند ساڵ لەو دوو ئیدارەیەدا قەوانین چەند جیاوازییەکیان تێدا پەیدابوو، نا عەدالەتیەك پەیدا بوو، لەبەینی خەڵکێك لەسلێمانی و ناوچەکانی سلێمانی ژێر ئیدارەی سلێمانی و لەگەڵ خەڵکێك لەئیدارەی هەولێردا، لە هەندێ بواردا ناعەدالەتی ئەو خەڵکانەی گرتەوە، لە سنووری ئیدارەی سلێمانیدابوون، لەهەندێ حاڵەتدا ناعەدالەتی ئەو خەڵکانەی گرتەوە، کەلەسنووری هەولێر و دهۆکدا بوون، ئەرکی سەرشانی هەموو لایەکمانە هاوکاری حکومەت بکەین بۆ ئەوەی ئەو فەرق و جیاوازییە نەمێنێت، وە قەرارەکە نابێت دووجۆر قانون هەبێت دوو جۆر قەرار هەبێت، ئەم پرۆژەیەی کەهاتووە، بۆ ئەوەیە ئەو جیاوازییەی لەو قانونانەدایە یەك بخرێت، نەك شتێکی تر، پرۆژەیەکی تازە نیە، لەبەر رۆشنایی قەرارێکی حکومەتە، قەرارێکی رێك کەوتنی هەردوولایە کە دەبێ جیاوازی لە نێوان قەرارەکاندا نەمێنێتن، نوقتەی هەر گەورە کەلەو پرۆژەیەدا هاتووە، نسیبەکەیە، ئەو ئەرازیە جاران کە إطفاء دەکرا، لە (8٪)بۆ ئەوانەی حەقی تەسەروفیان هەیە مەملوکە للدولەیە لە ئەرازی، لە (8٪)بۆ ئەوان دانرابوو لە (12٪)بۆ ئەوانەی مولکی سورفن لە سلێمانیدا لە(012٪) بوو بۆ ئەوانی مەملوکە للدولەیە و لە (20٪)بوو بۆ ئەوانەی سەرفن واتە لە سلێمانیدا ئەوانەی إطفاء یان بۆ کراوە نیسبەکەیان زیاتر بوو لێرەدا کەمبووە، ئیستا پرۆژەی حکومەت کە بۆمان هاتووە، بۆ تەوحیدەکە رەئیەکەی سلێمانی پەسەند کردووە بۆ هەموو کوردستان، یەعنی ئەو قانونەی کەلەوێدا هەبووە(دوازدە بە بیستەکە) کە جەوهەری ئەم پرۆژەیەیە، وەکو ئەوی لێهاتووە، بۆیە دەیخەمە بەردەم ئێوە کە لیژنەکان موناقەشەیان کردووە هەریەکە ئەگەرچی کە ڕاپۆرتەکانیان خوێندەوە، داوای رێژەیەکی تازەیان کرد، بەداخەوە هیچێك لەلیژنەکان موبەڕیراتی ئەو زیادەیان دەبوایە بەتێروتەسەل بیکەن، بۆ؟ دیراسەتیان هەبێت لەسەر ئەرزی واقیعدا،ئەونیسبەیە قابلی جێبەجێکردنە لەلایەن حکومەتەوە، چ تەئسیرێکی دەبێتن، ئیجابیاتەکەی بۆمان شەرح بکەن بۆ ئەوەی بتوانین دیفاع بکەین، بۆیە من دەیخەمە بەردەمی ئێوە بۆ موناقەشە، بەڵام دەبێ پێشچاومان روون بێت، من دووبارەی دەکەمەوە لەبەر خاتری حکومەت نییە، بەڵام ئەم قەرارە قەرارێکی وەتەنییە، قەرارێکە بۆ یەکخستنەوەی ماڵی کوردی، قەرارێکە بۆ عەدالەت، قەرارێکە بۆ هاوکاری کردنی تەختیتی شارەکان، قەرارێکە بۆ ئەوەی فەرق وجیاوازی نەمێنێت لەبەینی ئەو کەسانەی کە قانونەکە دەیانگرێتەوە لەسنووری ئیدارەی کۆنی سلێمانی و هەولێر، بۆیە ئەو قسانەم کرد، ئەمە وەکو ئەندامێکی پەرلەمان نەك وەکو سەرۆکی پەرلەمان، ئەو مەوزوعە دەمێکە موتابەعە کراوە، وەخۆم لەسلێمانیشدا بووم، لە ئیدارەی ئەوێندەر کە جێبەجێ کرا، ئەو وەختیش بەدیراسەتێکی زۆرەوە ئەو (12-20)ی کەدانرا، دیراسەتێکی زۆر دەقیق کرابوو، لەگەڵ یاساناسان، لەگەڵ پسپۆڕان لەبواری کشتوکاڵیدا، پسپۆڕان لەبواری شارەوانی، چەند سوودمەند دەبێتن، حاڵەتێکی تریش هەیە، کەئەویش هەر وەك شارەزاییەکی خۆم زۆریشتان لەوەدا داهێنەرن، وەختێك پێش رووخانی رژێمی سەدام کە باسی إطفاء دەکرا، خاوەن مولْك دەهات، واسیتەی دەکرد، بۆ ئەوەی إطفاء

ەکە نەکرێت، چونکە ئەرز پارەی نەدەکرد، ئەو لە (8٪)ی کە دەدرا بە خاوەن موڵکەکە ئەوانەی کە مەملوکە للدولەی هەیە یان حەقی تەسەروفی یان موڵك سەرفیشە، ئەو لە (8٪ یان لە 12٪ یان 20٪)ەکەش هەرزان بوو، قیمەتی نەدەکرد لەبەر ئەوە پێی وابوو ئەوە کارەساتێکە بەسەریدا دێتن ئەگەر إطفاء بکاتن، وە ئەگەر ئەو زەوییانەی لەپێشی 2003 إطفاء کراون، خاوەن موڵکەکانیان زەرەریان کردووە، زۆریشە وابزانم، دوای 2003 زۆر خاوەن موڵك هەبوو تەمەنای دەکرد، ناڵێم هەمووی إطفاء بکرێت، وە ئەو (8٪) کە ئێستا بۆتە لە (12٪)پێی وابوو ئەو لە (8٪)ی کە وەردەگرێتن، قیمەتەکەی زیاترە لەو لە (100٪)ی کە ئێستا هەیەتی، چونکە نرخ چووە ئاسمان، نرخ فڕی لە دوو دینارەوە بووەپێنج سەد دینار، لەبەر ئەوەی ئێستاکە کە ئەو نیسبەیە دانراوە، عەدالەتێکە لە عەینی کاتیشدا، زوڵمێکی گەورە نیە، لەوەی کەلە ساڵانی 97و 98 دا إطفاء کراوە، چونکە زەمەنەکە جیاواز بوو نرخی بازاڕ کەم بوو، بەڵام ئێستاکە تۆ قەفزەیەك بکەیت جگە لەوەی کە حکومەت، من نامەوێت ببمە وەکیلی حکومەت، وەزیرەکان خۆیان لێرەنە، بەڵام ئیمکان نیە، بتوانێتن ئەوە هین بکاتن سەدان بڕیار دەرچووە بۆ تەوزیع کردنی پارچە زەوی من ئەزانم ئێستا لەکۆیە، لە ڕانیەو ئەوانە هەموویان ڕاگیراون، إطفاء ی تازەببیتەوە بۆ ئەوەی تەوزیع بکرێن، باشە ئەگەر بەو نیسبەیە هینی بکەین کەواتە ئەو خەڵکەی چاوەڕوان دەکەن هەژارن و فەقیرن، ئێمە نوێنەری ئەوانین وەکو نوێنەری هەموو خەڵکیشین، بەڵام زیاتر نوێنەری ئەوانین، چونکە ئەوان هەژارن چاوەڕوانی ئەو هیمەتەی حکومەت دەکاتن پاش إطفاءەکە پارچەیەك زەوی بدرێتێ، تۆ لێرەدا دەستی حکومەت دەبڕی، کورتی دەکەیتەوە کەنەتوانێتن، ئەو بەڵێنانەی داوێتیە خەڵك جێبەجێ بکات، من ئەو مولاحەزانەی کە دەیدەم، وەکو مەسەلەیەکی گرنگە داوای لێبوردنیش دەکەم کە موداخەلە دەکەم پێش وەی نامەوێتن، بەڵام بەداخەوە کە لیژنەکان ئەوەلەن موتەفیق نین، دووەمینیش بەدیلێکیان نیە، شەرحێکیان نیە، هەر موجەڕەد ئەوەیە نیسبەکە زیاد دەکەن، بۆیە ئێستا دەرگا دەکەمەوە بۆ موناقەشە، ماددە ماددە موناقەشەی دەکەین نوقتەی نیزامت هەیە.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە ڕاپۆرتەکەی ئێمە تەفاسیل و شەرح وموبەڕیڕاتەکان نانووسرێ، بەکورتی فەقەرەو بەندەکانمان نووسیوە، کە هاتە سەر خاڵەکان ئەوکاتە شەرحی دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە نوقتەی نیزام نەبوو، من مولاحەزەیەکم هەبوو دواتر دەتوانی فەرموو.

بەڕێز پەخشان عبداللە زەنگەنە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا شکیشم هەبوو کە نوقتەی نیزام بێت، بەڵام لەسەر ئیدارەی جەلسەکە لێرە ئاماژە بەچەند یاسایەك کراوەو بڕیاری 76 و ئەوانە، ڕەنگە بەعزێك لەئەندامانی پەرلەمان نەیان دیبێ یان هەر بەبیستن، پێشنیار دەکەم یەکێکی لیژنەی قانونی لەبرادەران ئەو شتانە روون بکەنەوە، پێش ئەوەی دەست بکەین بە موناقەشە. سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جا ئەوە بەحەقیقەت مەفروزە، ڕاپۆرتەکەش گەشتۆتە ئێوەو پێویستە ئەندام پەرلەمان خۆی موتابەعە بکات، کە ئەوە چیە بەحەقیقەت، دەرگا دەکەمەوە ماددەی یەکەم با بخوێنێتەوە، ئەسڵی نەسەکە.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی یەکەم لە ئەسڵی پرۆژەکە وا هاتووە:

بڕگەی (2)ی ماددەی دووەمی یاسای ژمارە(3)ی ساڵی 1998ی کوژاندنەوەو دابڕدابڕکردنی (جیاکاری)زەوی ناو سنووری شارەوانییەکان هەموار دەکرێ و، بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

2- ئەوانەی ماڧ بەکارهێنانیان لەو زەوییانەدا هەبووە، بەرێژەی(12٪)ی هەموو رووبەرەکانی ئەو زەوییانەی کە ماڧ بەکارهێنانیان (التصرف)تێدا کوژێنراوەتەوە، قەرەبوودەکرێنەوەو، بەناوی خۆیانەوە بەموڵکی تەواوی خۆیان تۆماردەکرێن.

بەڕێز قادرسعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الاولى: تعدل الفقرة (2)من المادة الثانية من قانون إطفاء الاراضي داخل حدود البلديات رقم(3)لسنة 1998 وتقراء على الوجه الاتي:

2- يعوض اصحاب الحقوق التصرفية في تلك الاراضي بنسبة قدرها(12٪)من مجموع مساحات الاراضي المطفا حق التصرف فيها ويسجل بأسمائهم ملكاً صرفاً.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جا ئێستا لیژنەی یاسایی و دواتریش لیژنەی کشتوکاڵ و شارەوانی رەئی خۆیان بدەن، (يعوض اصحاب) بیکە بە مفرد بە (صاحب) بیکە بەمفرد هەمووی غەڵەتە بەجەمع نایەت، هەمووی عەفووم دەکەیت بەکۆمەڵ تەعویز نایەت، (يعوض اصحاب) کە ئەنەهوو بە کۆمەڵ دەکرێتن، بەقانونیش هەر دەبێ بەمفرد بێتن، لە ئەسڵی مەشروعەکە بەغەڵەت هاتییە، دەبێ يعوض صاحب حق التصرف.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی یاسایی سەبارەت بەماددەی یەکەم بەم شێوەی خوارەوەیە:

ماددەی یەکەم:-

بڕگەی (2)ی ماددەی دووەم لە یاسای کوژاندنەوە و جیاکردنەوەی زەویەکانی ناوەوەی سنووری شارەوانیەکانی ژمارە (3)ی ساڵی 1998 هەمواردەکرێ وبەم شێوەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

2-خاوەنەکانی مافی بەسەر ڕاگەیشتنی (حق التصروفية) ئەو زەویانە بە ڕێژەی 20٪ لە کۆی ڕووبەری زەویەکانی مافی بەسەر ڕاگەیشتنی قەرەبوودەکرێنەوە وبەمولکی خۆسەر بەناویان تۆمار دەکرێت.

بەڕێز قادرسعيد خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الأولى: تعدل الفقرة (2) من المادة الثانية من قانون اطفاء و افراز الأراضي داخل حدود البلديات رقم 3 لسنة 1998 و تقرأ كالآتي:

2-يعوض أصحاب الحقوق التصرفية في تلك الأراضي بنسبة قدرها 20٪ من مجموع مساحات الأراضي المطفأ حق التصرف فيها و تسجل باسمائهم ملكاً صرفاً.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عبدالرحمن لیژنەی کشتوکاڵ.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەربارەی بڕگەی دوو ماددەی یەکەم:

أ-خاوەن مافەکان لەبەکارهێنانی زەوییەکانیان(أصحاب الحقوق التصرفية) قەرەبوو دەکرێنەوە بە ڕێژەی لە(10٪) لەکۆی رووبەری ئەو زەوییانەی کەمافی بەکارهێنانیان تێدا کوژاوەتەوەو ئەو ڕێژەیەش وەکو موڵکی سەرف بەناویان دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رەشاد.

بەڕێز رشاد احمد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەمان ماددە پشتگیری لە رای لیژنەی یاسایی دەکەین، کە بە(20٪) هاتیە نیسبەکەی.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا من دەرگای موناقەشە دەکەمەوە، رای پرۆژەی حکومەت کە تەوحیدی ئەو دوو بریارە بکرێتن دەبیتە لە (12٪) لیژنەی یاساییش دەڵێت ببێتە لە(20٪) لیژنەی کشتوکاڵ دەڵێن ببێتە لە (15٪) شارەوانیەکان لە (20٪) ناو دەنووسم، فەرموو.

بەڕێز محمد حكيم جبار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا من پێشنیار دەكەم هەردوو ماددەكە، هەردوو كێشە لەسەر نیسبەكانە، ئەوانەی دەستیان هەڵبڕیوە لەسەر هەردووكیان قسە ئەكەن، بۆیە قسەكان هەردووكی پێكەوە بكرێن، ئەگەر لیژنەی یاسایی هەردوو بابەتەكە، هەردوو ڕێژەكە ئێستاكە بخەرە دەنگەوە، ئەوە ئاسانتر ئەبێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك شێروان نوقتەی نیزامی.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من نوقتەیەكی نیزامیم هەیەو ئیحتیفاز ئەكەم بەحەقی قسە كردنیشم لەوێ، ئەو ڕاپۆرتانەی لیژنەكان كە خوێندرانەوە، دوای ئەوەی ئەسبابی موجیبەی ئەو یاسایە دیار بوو بڕیار درا كەكۆبوونەوەیەكی جەماعی بكرێت لە بەینی هەر سێ لیژنە، ئەو ڕەئیانە هەمووی گۆڕا، جگە لەوەش دوێنێ كۆبوونەوەیەكمان ئەنجام دا، دیسان لەگەڵ لیجان نەگەیشتینە هەیچ بڕیارێك، بۆیە بەقەناعەتی من ئەو راپۆرتانەی كە خوێندرانەوە، پێش ئەوەی ئەسباب موجیبە بۆ ئێمە روون بكرێتەوە، ئەوە بەشكلێكی تەوافوقی بووە بەڕاستی، بەڵام دوای ئەوەی ئەسبابەكە گۆڕا، ئێستا لەناو لیجانەكانیش هەمووی ڕەئی جیاجیا هەیە، بۆیە من حەزەكەم تەوجیهی موناقەشەكە بەو شێوەیە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك كەریم ئەگەر نوقتەی نیزامیت نیە، من جارێ مەجالی قسەت نادەمێ، زۆر كەس داوای قسەی كردووە، هەمووشی لەسەر نیسبەیە، لەبەر ئەوە ئەو قسەی كاك شێروان وكاك محمد حكیمیش جێی خۆیەتی، ئیختیاری چەند كەسێك دەكەم قسەبكەن ئەگەر ئیجازە بدەن. كاك جعفر.

بەڕێز جعفر مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من لەسەر نیسبەتەكە قسە دەكەم، خۆی پرۆژەكە چاك هاتووەو نیسبەتەكانیش زۆر چاك دیاری كراوە، یەعنی ئەسڵی مەشروعەكە چاكە، بەس یەك شت هەیە لێرەدا، بۆ تەحدید كردنی ئەو كێشانە كە ئێستاش لەكوردستان بەردەوام ئەو كێشانە هەیە، تەحدید كردنی خاوەنی حەقەكە، رەئیەكم هەیە، لەوانەیە ئەو مەوقیعە كە إطفاء ئەكرێت نەتوانرێت حەقی خاوەن حەقەكەی لێبدرێت، لەشوێنێكی دی بیدرێتێ، ئەگەر خاوەنی حەقەكە لەناو سنووری بەلەدیە شوێنی درایە، جگە لەو موقاتعانەی كە تجارین لە قەتعەی سەكەنی بۆی دیاری بكرێت،بەس حەقی ئیختیاری هەبێت، ئەگەر حەقی ئیختیاری نەبێت لەوانەیە تۆزێك زەرەر بكات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك جعفر لە نەسی قانونەكە تەفسیلات هەیە، تۆ پشتگیریت لێكرد لەوێش بە تەفسیلات هەیە، دكتۆر رەمەزان.

بەڕێز د.رمضان عبدالرحمن محمد رضا:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پشتگیری له رایەکەی لیژنەی کشتوکاڵی دەکەم چونکە بەڕاستی لە قەرەبووکردنەکەدا بەتەفسیلی بەدائیلی قەرەبووی داناوە، بەتایبەتی ئێمە کە ئەمانەوێت قەرەبووی جوتیارێك بکەین، ئەوەیە ئەگەر بکرێت وەکو جوتیار بیهێڵینەوە، بەڵام کە ئێمە زەویمان دایە لە ناو شار، کەواتە ئێمە ئەو جوتیارەشمان لەباتی بەرهەمهێن کردە بەکاربەرێك وبەپێی تایبەتمەندێتی خۆی قەرەبوومان نەداوەو نیسبەتەکانیش شتێکی تەوفیقیە لەبەینی راپۆرتەکەی لیژنەی یاسایی و پرۆژەکەی حکومەتدا، بەڕەئی من زۆر گونجاوەو پشتگیری لێدەکەم و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من حەز دەکەم جەنابی وەزیری کشتوکاڵ تەوزیحێك بدات بەینی (الاراضي مملوكة للدولة والاراضي ملك صرف)ئەوەی بەعەقد ئەوە هەندێك برای فەلاح بەعەقد کردوویانە، ئەوەی کاك رەمەزان ئاماژەی پێکرد، ئەوانەی عەقدیان هەیە کە دەڵێ پارچە زەویان بداتێ، ئەوە دوو شتی زۆر جیاوازە، ئەوانەی بەعەقد حکومەت زەوی داونەتێ بەعەقد، دەڵێ برۆ بیچێنە و دوای دەساڵ یان دوازدە ساڵ، یەعنی مولك نیە، پارەی نەداوە تابیکرێ، فەرقی لەگەڵ ئەوی تر هەیە، فەرموو جەنابت شەرحی بکەیت پێم باشترە.

بەڕێز عبدالعزیز طیب/ وەزیری کشتوکاڵ:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، سوپاس. بۆ ئەڤێ دەرفەتێ، سوپاسی تایبەتی بۆ سەرۆکی پەرلەمان بۆ ئەو شەرحەی کەکردی لەسەر ئەم پرۆژەیە لەدەستپێکی دانیشتنەکە، ئەگەر جەنابت مەجال بەمن بدەی، من حەز دەکەم تەوزیحێك بدەم لەسەر عامی پرۆژەکە، پاشی هەندە دێمە سەر خاڵەکان یەك بەیەك، تەبعەن ئەسڵی پرۆژەکە، ئەو پرۆژەیەی کەئێستا لەبەردەستی بەڕێزتانە، سەربوری دوو ئیدارەیە، ئیدارەیەك لەهەولێر، ئیدارەیەك لەسلێمانی، بڕیارێکمان هەیە لە ئەنجومەنی وەزیران ئەوەیە کو تەوحیدی قەرارات بکەین و تەوحیدی ئەو تەشریعاتانە بکەین ئەوی کە هەیە، بەس تەوحیدی بکەین لە ساڵحی هاووڵاتی، لە ساڵحی عام، گشتی، یەعنی ئەو موازەنە بکەین چی پتر لە ساڵحی هاووڵاتیە ئەوە ئیختیار بکەین، ئەو قەرارە ئیختیار بکەین، فە لەبەر ئەوە ئێمە کەهاتینە سەر مەسەلەی ئەوەی إطفاو کوژاندنەوە ئەوەمان بیرکردەوە، دیراسەیەکی تێرو تەسەل هاتیە کرن، لیژانی پسپۆڕی وەلە ئەنجومەنی وەزیرانیش دیراسەیەکی موتەکامل هەبوو، تەبعەن ئەگەر ئێمە بچینە خەلفییەی قەرارەکە، خەلفیەك هەیە ئەگەر بچینە ساڵی 1991 ئینتیفازە شتێکی رەمزی هەیە، جەنابیشتان دەزانن ئەوە رەمزیە، لە حکومەتی عێراقی، وەختی خۆی وەمن تەسەور ئەکەم ئەو قانونەش کە هەیە لە عێراق، لەوەختی خۆی لە زۆربەی وڵاتانی عەرەبیش نەفسی قانون هەبووە، کە مەنبەعی وی موحتەمەلە، نازانم فەرەنسیە کوێییە، نەفسی نیسەب هەبوونە، نیسەبی رەمزی بوون وای لێکردیە، کە ساحێبی ئەرازییەکەی گەلێ جارا پارا بۆ تەخصیص دەکرد و پارەی خۆشی وەرنەدەگرت تا دەگەڕایەوە بۆ میزانییەی دەوڵەت، دەبووە ئیرادێکی نیهائی لەساڵحی وەزارەتی دارایی، ئێمە هەستمان کرد لەدوای ڕاپەڕینەوە، کە ئەمە زوڵمێکە، لە هاوڵاتی دەکرێت، زوڵمێکە لەخاوەن موڵك دەکرێت، زوڵمێکە لە حەقی تەصەروف دەکرێت، لەبەر

ئەوە بیر هاتە کردن شتەکی بکەین، فیعلەن ئەو پرۆژە بوو، ئەو پرۆژە لە دوو ئیدارە بەکار دەهێنران، لە ئیدارەی هەولێر (8 بە 12)بوو لە ئیدارەی سلێمانی(12 بە 20) بوو، (8 بە 12)ی ئیدارەی هەولێر ساق عەرز بوو، (12 بە 20) لەسلێمانی لە زمنی وی خەدەمات بوو، یەعنی ئەوی کە موسەبەتە لەلای ئیمە، ئێمە دیراسە کرد، کامی ئیعتیماد بکەین، کامی پتر لە سالحی خاوەنی موڵکەکەیە، فعلەن (12 بە 20)پتر لەسالحی هاووڵاتیە، ئێمە ئەوە ئیعتیماد بکەین، و ختوەیەك بەرەوپێش بچین، ئەو ختوەیە ئەوەیە ئێمە کو بکەینە (12 بە 20) وە قتاعی کامل، یەعنی (الاراضي مفرغة) بێ خەدەمات، ئێمە وەکی عەمەلییەی إطفاء ئەو عەمەلییەی کە دەکرێت، تەعویزێکە بۆ متەزەرر، ئان کڕینی زەوییەکە بۆ خزمەتی عام کە موحتاجی زەوییەکەیە، تۆ دەچیت تەقدیری زەوییەکە دەکەی، ئیمە حەتا وەکی پرۆژەیەکی ژمێریاریش، بۆی چووینە بۆ عەمەلییەکەی، لیژانمان دروستکردیە کەوا ئەمە تەقدیر بکەن، کە دۆنمی زەوی بەچەندییە، چ ملك صرف چ ملك کامل، کە بەچەندیە دۆنمی ئەگەر بفرۆشرێت، بەزەوی زراعی بفرۆشرێت، فیعلەن تەقیمەکەمان کرد، ئێستا دۆنم چ موڵکی کامل بێت لەهەندێ شوێن تەقریبەن بەدەفتەرێك دەکڕێت، لە هەندێك شوێن بە دوو دەفتەر دەکڕێت بەس تەقریبەن زیاتر نیە، ئێمە وەکی ئەوەی عەمەلییەی ئیتفای لەسەر دەکەین، ئێمە حقوق تصرفیە چەندی دەدەینێ، 300 مەتری دەدەینێ هەر دۆنمێك، وەمولکی صرف 500مەتری دەدەینێ هی مورەبەع، یەعنی 300 مەتری مورەبەع بە 500 مەتری مورەبەع، ئێستا حیسابی بکە 500مەتری مورەبەع بەچەندی دەچێت، ئەگەر تۆ عەمەلییەی ئیتیفای بۆ بکەی یەعنی صرفەکە تۆ بگۆڕیت، لە زراعی بکەیتە سەکەنی، ئێمە وای بۆ دەچین، بەتەقدیر ئێمە لەهەندێك شوێن، کەلەناو هەولێر 500مەتر بە 7دەفتەریش نادات، یەعنی ئەگەر تۆ تەعویزەکە لەیەك بدەیەوە، ساحێبی موڵك و حقوق تەسەروفیە، ئەگەرتۆ زەوی زراعی بکڕی و هەرزەوی زراعی بهێڵی وتو لێی بکڕی، ئەوی تر تۆ دەکەیتە سەکەنی زۆر زۆر بەرز دەبیت، زۆر زۆر لە قازانجێتیان،جانبی دی تریش ئەوەمان بەنەزەری ئیعتیبار وەرگرت، مەسڵەحەتی عامیش، ئێمە ئێستا وەکو حکومەت موحتاجین وەکو جەنابیشت لەبیدایەت ئیشارەتت پێدا، ئەوان موەزەفن، شەهیدن ئەوانە هەمووی موحتاجی قتعەی ئەرازین، جانبی دیتر، بۆ خەدەمات بۆ مەدارس بۆحەدایق جانبی سێیەم، بۆ ئەو قانونەی وەبەرهێنان، کەلێرە موسادەقەی لەسەر کراوە، ئەوەش ئێستا تەقریبەن دەستمانی بەستووە، ئێمە ناتوانین حەرەکە لەسەر ئەوە بکەین، ئەو قانونەش قانونی وەبەرهێنانیش بەدوولایەنەو ئێمەش دەیکەین، لایەنێك ئەوانەیە کەبەرێگەی موساتەحەو ئەگەر پرۆژەی ئیستراتیژی بێت، کەلەمەسڵەحەی عام بێت، لە مەسڵەحەی ئابووری کوردستان بت، ئەوە وەکومەسەلەی تەملیکە، تەملیکیش وەکو دەگوترێت، وانیە کو کراوە بت، هەموو کەسێکی بت داخوازی بکات بۆ تەملیکەکە، نالەسەر چەند فیلتەرێك تێپەردەبت، وە جانبی دی تریش جانبی پرۆژەی ستراتیژییە، لە قانونی وەبەرهێنانیش ئێمە ساحێبی موڵك، یەعنی ئێستا یەکێك ساحێب موڵك بێت، عەمەلییەی ئیتفا لێبێتە کرن، ئان یەك حقوق تەسەروفی هەبت لەسەر عەردەك ئێمە ئەوە تەفزیل دەکەین، ئەگەر بێت ئەرزی خۆی وەبەربهێنێت، ئێمە ئەفزەلێەت دەدەینە ئەو لە خەڵکی دی تر باشتر، جانبی دی ترمن تەسەور دەکەم باسی ئەوەش دەکرێت، کو هەندەك عقودی زراعی هەیە، عقود زراعیە ئەمە مەسەلەیەکی مەحسومە

عەقدێکی زراعیە لەبەینی وەزارەتی زراعەو لەبەینی هاووڵاتی ئەم عەقدە زراعیە عەمەلییەی ئیتفای لێ وەردەگیرێت، ئێمە قەرارێکمان هەیە لەئەنجومەنی وەزیران ئێمە هەندی مەزروعات لەسەر بت، هەندی مونشەئات لەسەر بت، ئەگەر بە موافەقەتی زراعە کردبت هەموو تەعویز دەکرێت، ئیزافەتەن لەسەر قتعەیەکی سەکەنی لەناو عەردەکە دەدرێت، جانبی دیکەی کە زۆر زۆر من تەسەور دەکەم کە باسی دەکرێت دەڵێن ئەم عەردە لەکوێ دەدرێت، ئێمە دەڵێین لەناو ئەو عەردە، عەردەکەی چیە قتعەی سەکەنی لەو عەردە دەدەینێ، یەعنی بزەبت لەو عەردە، بەس بەشەرتەك ئەوی دەکاتە ساحبی مولك یان حەقی تەسەروفی بۆی نیە پرۆژە لەسەر دروست بکات، خارجی تەسمیم، تەسمیمی بەلەدیات چیە بەموجبی ئەو تەسمیمە دروست دەکات، ئەگەر ئەو مەنتقە مەنتقەیەکی سناعی بت، ئو مەنتقە مەنتقەیەکی خەدەماتی بت، دەکرێت ئەوە بۆ تەعویز بکرێت بۆ خاوەنی موڵکەکە، تەعویز بکرێت لەمەنتەقەیەکی تر عەرد بداتن بۆ وی کو زەرەرو زیانی پێنەکەوت، من هەر پێم خۆش بوو، ئەو تەوزیحە بدەمە جەنابی ئێوەو من رجاتان لێ دەکەم، برادەران ئەندامانی پەرلەمان رجاتان لێ دەکەم ئەو پرۆژەی کە ئێستا لەبەر دەستانە ئێمە بلانسەکە ڕاگیراوە لەبەینی مەسڵەحەتی عام و حقوقی تصرفیە ولەبەینی مەسڵەحەتی خاوەنی موڵکەکەو هەمووی بەنەزەری ئیعتیبار وەرگرتیە، من تەسەورەکەم ئێمە ختوەیەك بەرەوپێش چووینەو چونکو ئەوەش لەبیرتان نەچێت، ئەمە تەوحیدی قەراراتە، ئێمە موجەڕەد تەعدیلێکمان کردووە، نیسبەی (8) کەمان کردیە (12) و(12)کەمان کردیتە (20) ئێمە تەغیری قانوەنەکەمان نەکردیە، ئەو قانونە هەر هەبوویە، جانبی دی تر ئەگەر رایەك هەبت بۆ تەفاسیل لەموستەقبەل دەتوانن جەنابتان وەکو پەرلەمان پرۆژەیەکی دی لە موستەقبەل تەقدیم بکەن بۆ ئەوەیە لە موستەقبەل عیلاجێکی دی بکەن، جانبی دی تریش وەکو مە بەنەزەری ئیعتیبار وەرمان گرتیە، بە حەقیقەت ئێستا تۆ نیسبەکەت زۆر بەرزتر لێبکەیت وەکی لیژنەی قانونی باسی کردو لیژنەی شارەوانی باسی کردو لیژنەی کشتوکاڵ باسی کرد، پاشینێ ئەو وەختە دەبتە تەفرایەکی زۆر لە بەینی ئەوەی پێشی مانگێکە ئیتفا بوویەو ئەوی ئێستا ئیتفا دەبت، داخواز دەکەن ئەسەری رەجعی هەبت، ئەسەری رەجعیش تۆ بۆ کوێ دەچیت، ئەسەری رەجعی تۆ بۆ پێشی دوو ساڵا بچیت، سێ ساڵیش داوا دەکات، تۆ بۆ سێ ساڵیش بچیت چوار ساڵیش داوا دەکات، بۆیە من وا تەسەور ئەکەم ئەو وەختە باری حکومەت زۆر زۆر گران ئەبت، گرفتەکان زۆر زۆری لێدێت من وا تەسەور ئەکەم ئێمە هەموومان زەرەر دەکەین، لەبەر ئەو رجاتان لێ دەکەم، مەشروعی ئێمە چۆن هاتووە هی حکومەت ئێوە موسادەقەی لەسەربکەن و بیڕوێنن و زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس کاك زرار.

بەڕێز زرار طاهر امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من لەو یاسایەدا یەك پێشنیارم هەیە، هیوادارم بەدڵ گوێم لێ ڕابگرن، لەبەر ئەوەی من لەناو ئەرزی واقیعدا دەژیم، ئەو زەوییانەی کە عەقدی زراعین تەقریبەن لەویاسایەدا باسی نەکراوە، کەسێك دە دۆنمی هەیە، لە دەرەوەی شارەوانییەکان عەقدی زراعیە، کەسێك دە دۆنمی هەیە موڵکی صرفە،

کەسێکیش دە دۆنمی هەیە مەملوکە للدولەیە، ئایا خەڵك داوا دەکات ئەو زەویانە بکەونە ناو سنووری شارەوانیەکان یان شارەکان گەورە دەبن و زەویەکان قوت دەدەن، شارەکان گەورە دەبن، کە شارەکان گەورە بوون، سنوورەکە زیاد دەکات، کابرا عەقدی زراعی هەیە دە دۆنم بەپێی قانون ویاسا موڵکی دەوڵەتە، ساڵانە دەبێ کابرای جوتیار پارەی ئەو ساڵانە بدات، بەڵام بەڕاستی لەکوردستان وانییە، ئەوەی دە دۆنم عەقدی هەیە یان بیست دۆنم عەقدی بەناوە، بەقانون زەوی حکومەتە دەبێت، ئەو ساڵانە ئیجار بدات، بەس ئەو بەموڵکی خۆی دەزانێت، لەوانەیە خۆی بکوژێت ئەگەر لێی بسەنیتەوە واقیعەکە ئەوەیە، لەبەر ئەوە من پێم باشەو پێشنیار دەکەم، چۆن نیسبەتان داناوە بۆ موڵکی صرف و مەملوکە للدولە، ئاواش بۆ زەوی زراعیش نیسبەتێك دابنێن، چونکە بەڕاستی ئەوانەی عەقدی زراعیان هەیە، کە زەوییەکەیان لێ سەندرایەوە، یەعنی هیچیان لەبەردەستدا نامێنێت، ئینجا ئەوانەی عەقدی زراعیشیان هەیە، لە (80٪)ی زەوییەکان، لە سلێمانی و هەولێرو دهۆك نین، لە چوارقوڕنەن، لە کفرین، لە کەلارن، لە دیانەن بەڕاستی پارە ناکات، کابرا 20 دۆنمی بەدەستەوەیە، لێی دەستێنیتەوە، بەڕاستی حکومەت ئێستا خێری پێ دەکات، دوو سەد مەتری دەداتێ، وەرە لە چوارقوڕنەی 200 مەتر 35 گەڵای دەکات، پشتیوانیش لە پێشنیارەکەی لیژنەی یاساییش دەکەم پێشنیارەکەیان تەواوە، چونکی ئەو زەوییانەی کە زۆر پارە دەکاتن، نەماون، لەدەوربەری ناحیەو قەزاو شوێنەکان پارە هەر ناکات، ئەگەر لە (20٪) یشیان بداتێ زۆر نیەو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وەڵڵا من تەوزیحێکم هەیە لەسەر ئەو قسەی جەنابت یەکەم/ ئەوە بەپێی تەختیتی شار دەبێتن، ئەو ناوچانەش کە جەنابت ئاماژەت پێکرد، زۆر ئیحتیمال کەمە ئەوانە بگرێتەوە، کە بەعەقدن چوارقوڕنەو ئەوانە ئەوەی دەیگرێتەوە، زیاتر سلێمانی و دهۆك و هەولێرە، شارە گەورەکانن کە زیاتر موعەرەزن بۆ فراوان بوون، نیسبەی ئەوانەی کە بەعەقدن، کەمن ئەوانەی بیانگرێتەوە، ئەوانەی کە بەعەقدن کرێچین، ئێمە تەوسییەمان بۆ حکومەت ئەوەیە،عادیلانە تەماشایان بکاتن، بتوانێتن بیر لەوە بکاتەوە کرێچی خۆیەتی، لە قانونەکە پێویست ناکات ناوی تێدا بێتن، خۆی عیلاجی کە دەکاتن بەچاوێکی عەتفەوە تەماشای بکاتن، ئەو قتعە ئەرزەی کە دەیداتێ، پارەکەی نیسبەتێك بێتن کەبتوانێت ئیستیفادەی لێبکات، ژیانێکی باشتری پێ بکاتن، هەر ئەوە نەبێت پارچەیەك بێتن، پێنج هەزار دۆلار بکاتن و بەس، یەعنی شتێك بێت خۆیان دەبێ بەنەزەری ئیعتیبار وەریبگرن، عەدالەتی تێدا بێتن، ئەوەی تر بەخوتەی شارەوانی دەبێتن، کاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشەکی من تەئیدی رەئیەکەی جەنابت و رەئی لیژنەی قانونیش دەکەم، ئەو مەشروعە شتێکی باشەو ختوەیەکی باشە، ئێمە موناقەشەی شتێك دەکەین کە مەوزوعی رۆژ نیە و مەوزوعی قانونەکەش نیە، وەکو جەنابی وەزیر فەرمووی و جەنابیشت فەرمووت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

قسەت دەبڕم ئەگەر تۆ پشتگیری من و لیژنەی قانونی بکەیت، ئێمە دوو رای جیاواز بووین.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تەنها پشتگیری جەنابت و جەنابی وەزیر دەکەم، بەلاّم ئێمە موناقەشەی شتێك دەکەین، لە گۆڕێ نیە، من رەئیم وایە، ئێمە وەکو خۆتان فەرمووتان تەوحیدی دوو بڕیار دەکەین کە لە دوو ئیدارە دەرچووە، بەڵێ ئەمنیش کۆمەڵێ مولاحەزاتم لەسەر ئەو مولاحەزاتانە هەیە، بەلاّم پێم وایە، ئەو قانونەی کەئێستا لە مجلسی وزەرا هاتیە، موافەقەی لەسەر بکەین، چونکە تەوحیدە، ئیقتراح دەکەم پاشی ئەوە لیژنەی کشتوکاڵ، لەگەڵ وەزارەتی کشتوکاڵ، لەگەڵ وەزارەتی شارەوانی مەشروعێك بکەن، دراسەتێك بکەن، موشکیلەی ئەرازی زراعی و ملکی صرف زیاتر بچنە ناو مەوزوعەکەوە، چونکە زیاتر لە سەد ساڵە ئەو کێشەیە هەیە، کۆمەڵێك مەشاکیلی تێدایە، لەبەر ئەوە ئێستا بەرەئی من ئیشمان ئەوە نیە موناقەشەی ئەو کێشانە بکەین، ئیشمان ئەوەیە ئایا تەوحیدی ئەو دوو بڕیارە بکرێت یان نەکرێت؟ وە ئەوەی لە هەولێر (8بە 12) بووە دەبێتە(20) ئەوە هەنگاوێکی زۆر باشە، موناقەشەکانی ترمان هەمووی زیادە، باسی ناوەرۆکی مەوزوعێك دەکەین کەلە مەشروعەکە نەهاتووە، وەختی نیە، بۆیە من پێشنیاردەکەم ئەوە تەئجیل بکرێت لەسەر ئەو دوو خاڵە موناقەشەی کەم بکرێت، تەسدیق بکرێت، ئەوە پاشان بەدیراسەتێك تەقدیم بکرێت، موناقەشە بکرێت و بەمەشروعێکی قانونی تەقدیم بکرێت، حەز دەکەیت با سەد ماددەی تێدا بێت، من خۆم کۆمەڵێك مولاحەزاتم هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێزسەرۆکی ئەنجومەن:

کاك تەلعەت نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز طلعت خضر سیف الدین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

راستە باسی عقودی زراعی نەکرایە، باسی موتەفەرغینی زراعی لە نەصی قانونەکە نەهاتیە، بەلاّم وەکو ئەرز ئیفراز دەکرێت و دەخرێتە سەر سنووری شارەوانیەکان، کۆمەڵە عامیلێك وکۆمەڵێ خەڵکی پێوە خەریکن، ئیش لەسەر مەشروعەکانی خۆیان دەکەن لەوێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك تەلعەت نیزامی نیە. نوقتەی نیزامی نیە شەرحە، کاك سەردار.

بەڕێز سردار صباح بوزو هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەحەقیقەت من نابینم زۆر جیاوازی هەبێ لە نێوان رەئیەکانی لیژنەکان، لیژنەی شارەوانی و لیژنەی یاسایی رەئیان یەکە، تەنها لیژنەی کشتوکاڵ نەبێ، کە لیژنەکان جیاوازی لەرەئیان هەبوو، کە داوایان لێکرا کۆبوونەوە بکەن تاکو سیغەیەکی موشتەرەك ببیننەوە، ئەگەر نەگەشتنە سیغەی موشتەرەك، مانای ئەوە نیە رەئیان ئیلغا دەبێ، هەرلیژنەیەك ئیحتیفاز بەرەئی خۆی دەکات، ئەوە یەك، دوو، من موتەفەقم لەگەڵ جەنابی وەزیر لەسەر ئەو مەبدەئەی کە ئێمە دەبی وەکو ئەندامی پەرلەمان تەوازونمان هەبێت، لە نێوان بەرژەوەندی خەڵك، هەروەها بەرژەوەندی گشتی، بەڵام ئێمە پێمان وایە ئەو نیسبەیەی لیژنەی قانونی و لیژنەی شارەوانیەکان دایان نایە نیسبەیەکە زۆر تەوازنی تێدایە، هەم لە نێوان حقوقی هاوولاتیان، هەم لە نێوان بەرژەوەندی گشتی، جەنابی سەرۆك باسی ئەوەی کرد کە زەوی نەماوە ئێستا بۆ تەوزیع کردن، راستە زەوی نەمایە، ئێستا بۆ قوتابخانەش نەمایە، بۆ نەخۆشخانەش نەمایە، بەڵام بۆ نەمایە؟ لەبەر ئەوە نیە کە تەوزیع کرایە بەشێوەیەکی عادیلانە، من خۆم دەنگ بۆ قانونێك نادەم کە بزانم بەو شێوەیە تەوزیع دەکرێت، جارێکی تریش دووپاتی دەکەمەوە کەلەگەڵ رای لیژنەی قانونیم و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سالم.

بەڕێز سالم محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر کەس رۆژانە سەر لە ئێمە دەدەن، ئاگادارن بە هەردوو نیسبە (12و لە 20٪) زۆر زۆر پێت خۆشن ئەڤ نیسبە زوو بێتە ئیقرارا کرن، ئەز بێژم نیسبەیەکا گەلەك باشە، ئەگەر ئەدنا زێدە بت، ئیحتمالا هەزاران کەس مەحروم بن، سبەی قتعەی سەکەنی بێتە دابەش کرن، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خاتوو سارا.

بەڕێز سارا خضر پیروت:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو حاڵەتەی باسی دەکەم، تایبەتە، یەعنی هەست دەکەم لەو یاسایەشدا، نازانم چارەسەری دەبێ یان نا، ئەو حاڵەتەیە کە حکومەتی کۆنی عێراقی حەقیکی داوە بەهەندێك کەس، بەڵام رژێمی بەعس جارێکی تر ئەو حەقەی لێ وەرگرتووەتەوە، بۆ نموونە هەندێ زەوی هەیە، لە ساڵی 1960 بەر بەنداوی دوکان کەوتووە، بەسەنەد تەملیك، حکومەتی کۆنی عێراق تەعویزی کردوونەتەوە، بەڵام رژێمی بەعس لە ساڵی 1982 جارێکی تر ئیتفای کردووە، بێ ئەوەی هیچ بەرامبەرێکیان بداتێ، ئێستا بەحیساب موڵکی شارەوانین، ئەی ئەو خاوەن زەویانە چی بکەن؟. سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە لە مەوزوعێکی تر باسی دەکرێت، بەڵام رەبتی بەوە نیە، کاك مەلا ئەنوەر.

بەڕێز ملا انور محمد غفور:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا قانونەکە خۆی تەعدیلە، یەعنی باس لەباسی تەعدیل دەکات، بەڵام کەدێیە سەر وی من پرسیارم هەیە، پرسیاری یەکەم ئەوەیە ئەو ئەرزانەی کە دەکەونە سنووری شارەوانیەکان لەبۆ ئیسکان، پرسیار لە لیژنەی یاسایی دەکەم، ئایا تەنها لەبۆ ئیسکانە یان سناعەشە یان بۆکاری تریشە؟ جا ئەگەر لەبۆ سناعە بێت یان بۆ عام بێت لەبۆ هەموو کوردستان، چونکە بەڕاستی بەرچاو ڕۆشن نەبوو، جەنابت باست کرد لەسەر سێ پارێزگاکەیە، ئەدی ئەو شوێنانەی وەکو چوارقوڕنەو شوێنەکانی تری کوردستان، ئایا ئەو تەعدیلە ئەوێش دەگرێتەوە، یان ناگرێتەوە، ئەگەر دەگرێتەوە، شوێن هەیە، لەوانەیە بەیانی نەوتی لێ دەربێت، شتی تری لێ دەربێت، ئایا ئەو خاوەن موڵکەی ئاوا تەعویز دەکرێتەوە، لەگەڵ سەکەنی یان نا، ئەوە خاڵێکە، دوایی حەزەکەم ئەسبابی ئەو تەفاوتەی مابەینی لیژنەی یاسایی و لیژنەی کشتوکاڵ وئەوانەی کە هەیە شەرحێك بدرێت، چونکە ئێمە باسمان لەباسی مەسڵەحەتی هاووڵاتیە، بەرژەوەندی هاووڵاتیش بەپێی ئەوەی لە(20٪)بێت بەبۆچونی ئێمە باشترە لەوەی کە (12٪) بێت، بزانین ئەسبابەکەی چیە لەو تەفاوتەی کەلە قانونەکەو لە بەینی لیژنەی یاسایی و کشتوکاڵ هەیە، لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس هەر بۆ تەوزیحێکە ئەوانە، تەبعەن ئێمە وتمان ئەو سێ و چوارە زیاتر دەگرێتەوە، چونکە ئەوسێ و چوارە ئیلحاحە، دەبێ تەوسیعی سنووری شارەوانی بکرێتن، داواکاری هەیە، بۆ دروست کردنی مەعمەل بۆ تەوزیع کردنی زەوی بۆ دروستکردنی باخچە، بۆ دروستکردنی مەکتەب، بۆ تەرخانکردنی زەوی بۆ ئەو کەسانەی وەبەرهێنان لێرە دەکەن، خۆ ناکرێتن هەمووی لەناو شار بیاندرێتێ، ئەوە بۆ هەموو شتێکە، تەنها بۆ شتێك نیە، بۆ مەوزوعی ئەوەی ئەگەر بێت و، لە شوێنێکدا نەوت دەربچێتن، ئەوە لێرەدا موعالەجە ناکرێتن، قانونی نەوت ئەو شوێنانە تەحدید دەکاتن، بەتەئکید ئەو نیسبەیە نابێت، کەسێك دە دۆنمی هەبێت لەو جێگەیەدا بچێت، مەعنای ئەوەیە هەر ئەوەندەی بدرێتێ کەمەو بەتەئکید لەقانونی نەوت، ئەو کات دەبێ موعالەجە بکرێت، ئەوانە فەقەت بۆ ئەو شوێنانەن کەداخلی سنووری شارەوانیەکان دەبێتن، کاك باپیر کامەلا.

بەڕێز باپیرکاملا سلێمان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرەدا کە باس لە کوژاندنەوەی زەوی دەکرێت، قۆناغ بە قۆناغ بەچەند مەرحەلەیەك، کوژێنراونەتەوە، بەڵام وەکو جەنابت باستکرد، لەپێناو داد پەروەری کۆمەڵایەتیدا بێت، بۆ زەوی دابەشکردن بێت، ئامانجەکانیشت ئێستا ئاماژە پێکرد کە زیاتر بە مەبەستی وەبەرهێنانەو بە مەبەستی بنیادنانی کارگەیەو بەمەبەستی خزمەتگوزارییە، بەمەبستی نیشتەجێکردنە، لە پرۆژەی حکومەتدا هاتووە، نیسبەتێکی دیاری کردووە، بەڵام بێ لەبەرچاوگرتنی ئەو زەوییە کشتوکاڵیانەی کە بەر سنووری شارەوانیەکان دەکەون، وەکو پێی ئاگادارن پێشتر زەوی کشتوکاڵی چ تەملیك چ عەقد چ تاپۆ

هەیە لە نزیك سنوری شارەوانییەکان، بەپێی یاسای ژمارە(90) و یاسای ژمارە(117) ویاسای ئیجاریش کە ژمارە(30) بووە، لە ساڵی 1991 دوای ئابلۆقەی ئابوری کە رژێمی بەعس کردوویەتی، ئەوانەی کە باسکراون، هیچیان ئەو پێشنیارەی حکومەت کردوویەتی بۆ کوژاندنەوەی زەوی ئەو جوتیارانە، هیچیان سوودمەند نابن، بۆ؟ ئەو جوتیارانە بەشێکیان ئەوانەی کە دەوروبەری زەوییەکەیان لەدەست نەماووەو، کراون، زۆربەی زۆری دەوروبەری شارەکان کراون، ئێستا لەدەست جوتیارەکان نین تابەدەستیەوە بێت، لەلایەکی تر ئایا ئەو زەویانە عەقدەکانیان، بەڵام لەحکومەت بەناوی جوتیارەکانەوەیە، ئەوە بۆکێ دەگەڕێتەوە؟ ئەوە پرسیارێکە لێرە دەێتە پێشێ، ئەوە بۆکێ دەگەڕێتەوە، من جوتیارم زەوییەکەم فرۆشتووە، یان زەوییەکە تەملیکە لەسەرم بەبێ ئەوەی عەقدەکە لە حکومەت کرابێ، واتە لەدەرەوەی قانون فرۆشراوە، ئەوە کێ دەگرێتەوە، ئەوەی تر کەباس لە قانونی وەبەرهێنان لەدەرەوەی شارەکان بێت، دەبێ بچێت لەسەر زەوی کشتوکاڵی بیکات، هەرکارگەیەك دەکرێتەوە خۆ لەناوەوەی شارەکان ناکرێتەوە، کە یاسای وەبەرهێنان بیگرێتەوە، ئایا ئەوە چۆن تەعویز دەکرێتەوە، ئەو زەوییە کشتوکاڵیە، لێرەدا جێگای نەکراوەتەوە، ئەویش لەچوارچێوەی زەوی کوژاندنەوە یان بەموساتەحە دەیدرێتێ، بەشێوەیەکی ئاوا، ئەوەی تر من پێشنیار دەکەم، بۆ زەوی کوژاندنەوە، بە سێ ئامانج دەیکەین، چ بۆ مەبەستی وەبەرهێنان بێت، چ بۆ مەبەستی بنیاتنانی کارگە بێت، چ بۆمەبەستی خزمەتگوزارییەکانی وەکو قوتابخانەو نەخۆشخانەو ئەو خزمەتگوزارییەکانی تر کەباخچە یان شتێکی ترە، یان بۆ نیشتەجێکردن، من پێشنیار دەکەم، زەوی نیشتەجێکردن با ئاپارتمانی بەشێوەی ستوونی لەسەر دروستبکرێت، یەکێك لەمەرجەکانی ئەوە بێت، بەمەبەستی ئەوەی کە زۆر زەوی کشتوکاڵی لە داهاتوودا نەکوژێنرێتەوە، چونکە کۆڵەکەی ئابووری کوردستان کشتوکاڵە، دوو حکومەتی هەرێمی کوردستان مولزەم بێت بەوەی کە فەرمانبەرەکانی، یان هاووڵاتیانی ئەوانەی کە نیشتەجێی شارەکانن، لەو شوقە سەکەنیانە جێگایان بکاتەوە، ئەوە ببێتە مەرجێك بەماددەیەك ئیزافەی بکەین، من لەگەڵ ئەو نیسبەتەش کەباس دەکات لیژنەی یاسایی، هیچ موبەڕیرێکی نەهێناوەتەوە، بۆ ئەوەی کە لە(20٪) ولە(30٪) ەکەی زیاد کردووە، بەمە کۆمەڵێ دەوڵەمەند دەوڵەمەند تر دەکەین، نەك ئەوە بێت تەحدید کراون، ئەوانەی دەوروبەری شارەکان، نەك مەبەستی تەعویز کردنەوەی جوتیارەکان بێت، من لەگەڵ ئەوەدام کە ئەوەی حکومەتیش کەمتر بێت، لە (10٪) بە لە(15٪) بێت، نەوەك لەوە زیاتر بێت، چونکە ئەوە ناچێتە مەسەلەی عەدالەت لە یەك نزیك کردنەوەی چینەکانە، نەك مەسەلەی عەدالەت تەفاوت بێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

باشە زۆر سوپاس، وەقتم زۆرتر دایە لەبەر ئەوەی بەناوی فەلاح قسە دەکەیت بۆیە مەجالم زیاتر دایتێ، چونکوم نوێنەری فەلاحانیشیت، حەرەکەکەت وایە، دەنا زیاد لەوەقتت وەرگرت، تەنها ئەگەر جەنابت تەوزیحێکت هەبێت بۆ ئەو چوارەی کە ئێستا قسەیانکرد.

بەڕێز عبدالعزیز طیب/ وەزیری کشتوکاڵ:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵلا من ئیشارەت دەدەمە دوو شت، ئەوانەی کە عقودیان هەیە ئان موتەفەرغ زراعیە، ئەگەر عەردەکە بە بەر ئیتفا کەوت، شوێنێکی ترمان هەبت، مەغروسات و زەرەرەکەی بۆ ئەدەین، بە پارە ئان بەعەرد، ئەوی دی تەعویز دەکەین بە پارچەیەك دی عەرد، عەقدەکەی لەگەڵ دەکەین لەشوێنێکی دی کە، لەحاڵەتێك ئەگەر عەردمان هەبت، جانبی دیتر ئەم بەرێزە ئیشارەتی پێدا، ئەو عقودانەی کەفرۆشراوە، لەلای ئێمە نەفرۆشراوە، لەلای ئێمە هەر عەقدەکە بەناوی کۆنە، واتە فەلاحە کۆنەکەیە، ئێمە وەختێ عەمەلییەی ئیتفا لێرە دەکەین، ئێمە لەسەر ئەساسی تەعمیمی جەنابی سەرۆکی کوردستان، جەنابی کاك مەسعود بارزانی تەعمیمێکی وازحی هەیە، نەصی سەریح هەیە، ئەو تەعمیمەش هەموو کوردستان دەگرێتەوە، بۆ ئەوەیە کو ئەو عقودانەی ئەو عەقدانەی کە فرۆشراوە لە بەینی جوتیار بە بەرانی و لەبەینی خەڵکی تر، ئەو عقودانە موعتەبەرە بە مەلغی و هەر مونشەئاتێکیش لەسەری دروستکرابت، بێ موافەقە دروستکراوە، یەعنی ئەمە مەشمول نین بە عەمەلییەی تەعویزەوە، بە موجبی تەعمیمی جەنابی سەرۆکی هەرێمی کوردستان، هەر بۆ مەعلومات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس کاك بەڵێن.

بەڕێز حمد عبدالله محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من بەخۆم ئەندامم لە لیژنەی کشتوکاڵ تەنها یەك تەوزیحم هەیە لەسەر ئەو نیسبەتەی کە بە ڕەسمی خوێندرایەوە، ئێمە سەرەتا کە موناقەشەی ئەو پرۆژەیەمان کرد لە لیژنەی کشتوکاڵ، ئێمە وا حاڵی کراین کەوا حقوقی تەصەروفیە لە (25٪)ی هی حکومەتە، لە (75٪) بۆ خاوەنی زەوییەکە دەگەڕێتەوە، پاش ئەوەی دوێنی موناقەشەکرا لەگەڵ بەڕێزتان دەرکەوت وا نیە، ئەصڵی یاساکە لە (50٪)ی بۆ وەزارەتی مالییەیە، ئێمە لەسەر ئەساسی ئەوە ئەو لە (15٪)یەمان پێشنیار کردبوو کاتی خۆی، بۆیە دوێنی ئێمە کەهاتینە سەر ئەوە لەسەر نەتیجەی موناقەشە، من خۆم پێشنیاری ئەوەم کرد لە(12٪)زۆر باشە بۆ حقوقی تصروفیە بەو ئیعتیبارەی کە لە (50٪)ی ئەرزەکەی لە ئەصڵدا وایە، سەبارەت بەموڵکی صرف، بەڵێ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەرۆکی ئەنجومەن ئەگەر ماوەم بدەیتێ، من بڕکە تەفسلاتی دەدەمێ، لەبەر ئەوەی قانونی (53) بەراستی، جارێ ئەوەلەن قانونی (53) مومکینە هەروەکو پەخشان خان ئیشارەتی پێدا، زۆر وازح نەبی لەکن بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئەو قانونە سێ، چوار مەبدەئی تێدایە ئەگەر مادده یەکەکەی بخوێنیتەوە، تەوحیدی ئەسناف ئەرازی کردیە لە عێراق، وە ئێمەش لێرە پیادەی دەکەین بەڕاستی، ئەو ئەرازییەی کە أمیریة صرف بووە، کە مفوضة بتابو بووە، ممنوحة باللازمة بووە، یان وقف وقفاً غیر صحیحة بووە، یان متروکە بووە، ئەوانەی کردیە بەموڵکی دەولە، واتە ئەو تەصنیفە نەمایە، دوو

تەصنیف ماوە، الاراضي مملوكة للدولة والاراضي ملكاً صرفاً كە مفوضة بتابۆشی پێ دەوترێت، نوقتەی دوو، ئەگەر ماددەی سێ لەقانونەکە بخوێنینەوە، بە ڕوونی وبەئاشكرایی، عقودی زراعی ناوی نەهاتییە، بەڵام لەو مهیم تر ناوی هاتییە، کە دەڵێت (الاراضي موضعة تەبعەن الاراضي موضعة) فەرقی هەیە لەگەڵ عقود، عیلاقەیەکی ئیجاری و ئیستئجاریە لەبەینی وەزارەتی زراعە کە زەوییەکە هی خۆیەتی و بەینی ئەو فەلاحە، ڕەنگە سبەی دوو سبەی، ئیخلال بە شروتەکە دەکات، عەردەکەی لێ دەسەنێتەوە، وەزعە عەلەیهی سەنەداتی موەقەتی درایتێ بۆ ماوەی پێنج ساڵ، ڕەنگە ئەگەر پێنج ساڵەکە تێپەڕی لۆیان تەملیك بکەن، دیسان حەقی فرۆشتنیان نابێتن واتە حەقی ئیتفاشی نییە، لۆیە ئەو دوو فەقەرەیە، خارجی قانونی ڕەقەم (53)ی ساڵی 1976ەشە، مادده بێنج ئەگەر بخوێنینەوە، دەڵێت ئەگەر هاتوو، ئەو ئەرزانە ئیتفا کرا، بەم شێوە تەعامولی لەگەڵ دەکرێت ئەگەر هاتوو مەمنوحە لللازمە بوو ساحێب حەق هەقی لە (4 لە 1) هەیە ئەگەر مفوضة بتابو بووە نیوە بەنیوەیان هەیە، ئەگەر مفوضة بتابو بووە لە پێنج دۆنم کەمتر بوو دوو لەسەر سێی هی هاووڵاتییە، وە سوچی دەگەڕێتەوە بۆ حکومەت لێرەدا، بەنیسبەت ئەو قانونە چ عقود زراعی دەگرێتەوەو چ موەزەع علەیهی دەگرێتەوە، ئەوانە خارجی قانونی ئیتفانە، بێجگە لەوەش یەك لەبڕگە موهیمەکانی قانونی بەیع وتصنیفی ئەرازی هەمووی ئیلغا کردیە، بەڵام مەبدەئی تصنیفی لەناو مایە، ئێستاش ئەو مەبدەئە بەکاردێت، ئەگەر هاتوو یەکێك قتعەیەکی سەکەنی هەبوو، چوار یەکی حکومەتی لەناو بوو، ئێستاش لەبۆی تەسحیح صنف دەکرێت لەگەڵ وەزارەتی مالییە، بێجگە لەوەش ئێمە لە لیژنەی یاسایی سێ تەوصیەمان هەیە، کەمن ئەوە جەنابی وەزیر دانیشتیە هەر سێ تەوصیەکە بەگرنگ دەزانم، بۆیە ئاراستەی حکومەت دەکرێت و دەتوانرێت تەعویزی فەلاحین بکرێت، ئێستا ئەگەر جەنابی وەزیر مومکینە خۆشی مەعلوماتی هەیە، زۆر لە عقودی زراعی تەجاوزاتی لەسەر هەیە موخالەفاتی لەسەر هەیە، مەسەلەن عقودی زراعی هەیە، یان عەقدی زراعی هەیە سایەقە یان موەزەفە، موستەخدەمە، ئەوانە هەمووی ئیخلالە بەشروتی عەقدەکە، ئیمکان هەیە، فەسخی عقودی ئەوانە بکرێت، لۆ ئەوەی تەعویزی ئەو ساحێب عەقدانە بکرێت کە برادەران ئیشارەتیان پێدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان تەنها یەك شت ئەو تەوصیانە کە هاتوون، مەنتقی و مەعقولن، دەکرێ پاشی ئەوەی داوا بکەن وەکو نامەیەك ئاراستەی حکومەت دەکەین، کە ئەو تەوصیاتانەمان هەیەو بەنەزەری ئیعتیبار وەریبگرن، بەدەر لەقانونەکە، تەوصیاتەکان هەموویان لە جێگای خۆیەتی، کاك زرار دەی فەرموو بیلێ.

بەڕێز زرار طاهر امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەسەر روونکردنەوەکەی کاك شێروان

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە نیزامی نیە کاکە، شەرحێکی داو پەیوەندی بەمەوزوعەکەی نەبوو، شێخ فتاح.

بەڕێز فتاح عبدالله نقشبندی:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێشەکی لەسەر ئەو تەوزیحەی جەنابت سوپاست دەکەم و تەئیدی ئەو پرۆژەیە دەکەم وەکو لەحکومەت هاتییە، پێشتر من هەرچەند رەئیم وانەبوو، بەڵام تەوزیحەکەی جەنابت هەموو لایەنەکانی ئیجابی وسلبی باسکرد، لەبەر ئەوە تەئیدی ئەو مەشروعە ئەکەم، تەوحیدی دوو مەشروعە، خۆ ناکرێت ئێمە لەلای سەرەوە بچینە خوارێ، ئەبێت بۆ هەوراز بچین، کەواتە لەسلێمانی لێرە هەوراز ترە، مەفروز وایە ئێمەش هەنگاوەکی بەرەو ئەوان بڕۆین، بۆیە پێم باشە ئەو تەوحیدی دوو مەشروعە، شتێکی زۆر پیرۆزە، هی دووەمین، وەکو جەنابت باستکرد، یەعنی هەندەك ئیجابیاتی باشی هەیە، یەك لەوانە ساڵانە بەدەیان هەزار کەس هاووڵاتی داوای زەوی دەکەن، لە حکومەت بۆ نموونە دوێنێ لێرە ئەنفال ئێمە باسمانکرد، کە هەموومان بەموستەحەقی دەزانین، پێویستەو بەواجبی ئەزانین خەڵکی ئەنفال تەعویز بکرێنەوە بە زەوی، ئەگەر زەوییەك لەحکومەتدا نەبێت، ئایا حکومەت ئەو زەوییە لەکوێ بێنێت، لە ئاسمانا بیهێنێت، لە گیرفانیدایە، چۆن بتوانێت خزمەتی مواتنەکەی بکاتن، کەواتە مەسڵەحەتیان تێدایە، ئەوەی کە ئەصڵی مەشروعەکەی هاتییە لەحکومەت من تەئیدی ئەکەم و لەسەر رۆشنایی ئەو قسانەی کە جەنابت تەوزیحەکی باش بوو، سوپاسی جەنابی وەزیریش ئەکەم، مومکینە لایەکی روونکردبێتەوە، کە مەسڵەحەتی مەلاکیشی تێدابێت، بەنەوعێك تەعویز لە شوێنێکی تر، لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵاهی من دیارە لە پێشدا سەیرم لێ دێت وەزیری زراعە داوا بکات زەوی زراعی نەمێنێت و ئیتفا بکرێت، لەبەر هەرچی مەسڵەحەتێك بێت، بەڕاستی سەیرم لێ دێت، ئەبوایە ئەو زیاتر داکۆکی لەسەرئەوە بکردایە کە ئەرازی زراعی و زراعە لە وڵاتی ئێمەدا بەرەو پێش بڕوات، ئەوە یەکەم خاڵمە،دووەم ئەو خەڵکانەی کە ساحێب مولکن، دوو جار غەدریان لێ کراوە، لەم وڵاتەدا، یەکەم بەقانونی (90) کە قانونێکی شۆڤینی بووە هاتووە، ئەوانەی کە زەوییان هەبووە، تەبعەن ئەوە ئەنواع مەقاسدی لەدوواوە بووە، وەکو لە ئەسباب موجبەکەدا هاتووە، ئێستا کە بۆتان دەخوێنمەوە، هاتووە ئەم زەوییەی لەو کەسە وەرگرتووە، لە چەند هەزار دۆنم 300 مەتری داوەتێ، حکومەت یەت جارێکی ترلێی ئەسەنێتەوە، تەعویزەکەشی بەموقابیلی ئەوە نیە، من تەئیدی لیژنەی یاسایی ئەکەم، بۆ نیسبەتەکە ئەمە یەك، دووش هیوادارم لەجیاتی ئەوەی تەوحیدی قەراراتی تەوزیعی ئەرازی و ئیتفای ئەرازی بێت، هیوادارم ئێمە قسەکانمان لەسەرتەوحید کردنی وەزارەتی مالییە بێت لەپێش هەموو شتێك، زۆر سوپاستان ئەکەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە ئێمە ئەمانەوێت چاکسازی بکەین لەو یاسایەدا، وەك جەنابی وەزیریش ئاماژەی پێکرد، یاسای ئیتفا کێشەی هەبووە، گرفتی بۆ دروست بووە لەو دوو ئیدارەیەدا، لەگەڵ ئەوەش ئەوە لەبەرچاو دەگرین کە پێشتر حکومەت لایەنی ئابووری لاواز بووە، تەنها پشت بەگومرگ و باجەکان بەستراوە، ئێستا وەزعی دارایی حکومەت باشە، هەمووشمان یەك دەنگین کە تەشجیعی کەرتی کشتوکاڵ و فەلاح و ئەوانە بکەین، کە بووژاندنەوەی وڵات و ژێرخانی ئابووین، بۆ فەقەرەی ساحیب حقوق تصرفیە، تەوزیحات بۆ بەڕێزتان، ئەم زەوییە حەقی زەوی وا هاتووە کە موڵکی حکومەتە، بەس حەقی تەصەروف بەهەموو شێوەیەك حەقی فەلاحە، خاوەن زەوییە، ئەمە خاوەن زەوی یان خاوەن موڵك، فەلاحە، هەرکەسێکە هاتووە بەدەلی داوە، لە موڵکیەتیش بۆ بەشەری، کە دەڵێن لە (50٪)ی هی حکومەتە، فەلاحیش شەراکەتی تێدا هەیە، بەشێکیش هی خەدەماتە، ئێمە وەزارەتی کشتوکاڵ کە ئێستا بەتەمای یاسایەکە، بۆ تسوییەو تصنیفی ئەرازی ئەو زەوییانە تەملیکیش بکەن، بۆ تەشجیعی فەلاح, بۆ هاوکاری فەلاح، کەواتە ئەمە حەقی تەملیکیشی هەیە، حقوقی تصرفی و حەقی خدماتیشی تێدایە، ئەم زەوییانە بۆ تەشجیعی فەلاح، بۆ هێشتنەوەی ئەو خەڵکانە، ئەو رێژەیە ئێمە وەکو (خیر الامور أوسطها) لەبەینی حکومەت و لیژنەی یاسایی ئێمە ئەو وەسەتەمان هەڵبژاردووە، موناقەشەشی تیا کراوە دوێنێ، گەیشتۆتە (14)دەش لەبەینی لیژنەکاندا نزیك بووینەتەوە، جا مەبەستم ئەوەیە صاحب حقوق تصرفیە، بەشی تەملیکیشی تێدایە، چونکە چەند ساڵە تصرف لەو زەوییە دەکات، شەریکە لەگەڵ حکومەتدا، بۆ ئەوەی عەقدی زراعی و موتەفەرغین، دووشت هەیە عقدی زراعی ئیتفا شمولی ناکات، تەملیك هی وەزارەتی مالیە و حکومەتە، تصرفی زراعی و سەکەنیش هی فەلاحە، بەڵام یەك شت هەیە، ئیدارەی سلێمانی ئەوەی پێنج دۆنم بەرەو سەری هەبووە، قتعەیەك زەوی پێداوە، نازانم لێرە چۆنە، بۆ عقد بەڵام شتێکی تر هەیە، موتەفەرغین کە خەرج بووە، خەریجی زراعە، سناعە بووە، خۆی تەفروغ کردووە، بۆ زراعە، نەچووە تەعین بێ و مەعاش وەربگرێ، حکومەت بیست دۆنمێکی پێداوە، چووە مەشروعی دروستکردووە، دەواجنی دروستکردووە، پەروەردەی هەنگی کردووە، چووە ئەو ئیشانەی کردووە، لەسەر پارچە زەوییەکەی، تەفەروغ بووە، بەشێك لەوانە بەیاسای ساڵی 1980 بۆشیان تەملیك کراووە، بۆ موتەفەرغین، هەندێکیان تەملیك نەکراووە، ماوەتەوە، خۆیان تەفەروغ کردووە، تەعین نەبوون، ئێمە دەڵێین ئەوانە، بە ئیستسنا کە مەشروعیان هەیە، مەشاریعیان هەیە، لە (4٪)مان دیاری کردووە، بۆ ئەوانە کە تەعویز بکرێنەوە، بەڵام بۆ عەقدەکانیش وەکو جەنابی سەرۆکی ئەنجومەن ئاماژەی پێکرد، لیژنەی یاسایی ئێمەش پرۆژەیەك بنووسین، بۆ هاوکاری خاوەن عەقدەکان ئەگینا عەقدی ئیتفا شمولی ناکات، ئەوە پێشنیارەکانی ئێمە بوو، بۆ چاو رۆشنی جەنابتان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عادل.

بەڕێز عادل محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەرەتا تەوزیحێکم هەیە، ئەگەر ئێمە بچینەوە بۆ مێژووی زەوی لە عێراقدا، چوار جۆر زەوی هەبووە لە سەردەمی دەوڵەتی عوسمانییەوە، امیریة، امیریة صرف، مولك، امیریة مفوضة بالطابو، امیریة ممنوحة باللزمة، ئەم چوار زەوییە، کە ئێمە بێین باس حەقی تصروف ئەکەین، ئەگەر قانونەن تەماشای حەقی تصروف بکەین، هیچ جیاوازییەکی ئەوتۆی نییە لەگەڵ مولکی صرفا، یەعنی شتەکە تەنها شکلیە، کاك شێروان ئاماژەی بە قانونی (53)دا، راستە زەوی لە عێراقدا کرایە دوو صنف، مملوکە للدولە، و ملك صرف، یەعنی بەراستی ئەگەر سەیری حەقی تصروف بکەین، تۆ بەدەیان پشت ماوەتەوە، حەقی هەیە بیفرۆشێت، حەقی هەیە رەهنی بکات، حەقی هەیە ئیستیغلالی بکات، یەعنی لەگەڵ مولکی صرف جیاوازییەکی ئەوتۆی نییە قانونیەن تەنها شکلیە، راستە ئەو قانونەی (53) هاتووە باس لەو دوو صنفە ئەکات، بەڵام لەدەوائیری تاپۆ بەهەمان نەوع ئەنووسرێتەوە، جا بۆیە ئێمە لە کاتێکدا کەباس لەحەقی تصروف ئەکەین، حەق وایە جیاوازییەکی نەهێڵینەوە لەگەڵ مولکی صرفدا، بۆیە من تەئیدی رای لیژنەی یاسایی ئەکەم، کە ئەو رێژەیە، لە (20٪) بێت، وە لێرە هاتووە باس ئەکات ئەڵێ لەو زەوییەی بدەنێ، لەبەر ئەوەی ئەو حەقانە، ماوەیەکی زۆرە درێژەی هەیە، رەنگە وەرەسەکانیان هەزار کەس بێت، حەق وایە ئێمە لەجیاتی ئەوەی تەنها بەزەوی بنووسین حەقە بنووسین عەینەن ئەو نەقدەن، بۆ ئەوەی سەرپشك بێت، لەوەی کە کامیان هەڵدەبژێرێت ئینجا ئێمە دەزانین فەلسەفەی نەزعی مولکیە، مەنفەعەی عامە، یەعنی حەقە ئێمە لێرە بەو قانونە بتوانین، ئەوە تەحدید بکەین، ئینجا ئەو موبەڕیرە لە سوڵتەی ئیداری بسەنینەوە، ئایا ئەگەر هاتوو، زەوییەك، نەزعی مولکییەی کرا، بەناحەق یان موبەڕیڕی نەبوو، شارەاوانی کێ هەیە حیمایەی ئەو خاوەن حەقی تصروفە بکات، حەقە ئێمە ئیشارەت بەوەش بدەین دادگایەکیش هەبێت حیمایەی ئەوان بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دیلمان.

بەڕێز محمد احمد صالح (دیلمان ئامێدی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

حەقیقەت من ئەو پرۆژەیە دەبینم پێشکەوتنێکە، یەعنی ختوەیەکی موتەقەدیمە لە پرۆژەکانی دیکە، بزەبت لە مەسڵەحەتی عامدایە، ئێمە بەهەموو شت لەگەڵ بەرژەوەندی گشتینە، بۆیە من تەئیدی پرۆژەی حکومەت دەکەم، (12بە 20)ەکە، بەڵام هەندێك تەوزیحاتم هەیە، یەکەم ئەو تەزوزیحاتانە ئەوەنە، حکومەت کە ئەیەوێت تەوسیعی شار بکاتن، باشتر ئەوەیە بەرەو زەوی صەخەری بچێتن، نەك زۆرتر زەوی زراعی بەنەزەری من ئەمە بەئیعتیبار وەربگرێتن چونکە، ئێمە بونیەی تەحتیمان نیەو، ئینتاجی زراعیش یەکێکە لە تەنمیەی ئیقتصادی بەشەری کە ئێمە زۆر پێویستیمان پێی هەیە، لەبەر ئەوە چەند دەتوانن با بەرەو ئەو لایە بچن و، زۆرتر خزمەتی حکومەت و ئێمە و هەموو چینەکان دەکەن، دووەم، ئەو نیسبەیەی کە جەنابی وەزیر گوتی سافیە، باشترە ئەو نیسبەیە لە هەمان زەوی بدەنێ، چونکە برگەی چوارەم وا دێتن کە حکومەت حەقی هەیە، لە جێگەیەکی دیکە بیدەنێ، تا

ئێستا زۆر کەس مەغدور بوونە، چونکە ئەو زەوییە کە تەعویزیان کردیە، هەمان قیمەتی نیە و هەمان ئەو قیمەتەی بەرناکەوێت و زەوی خراپترن، دوو، زەروورە حکومەت بەنەزەری ئیعتیبار وەری بگرێت مەوعدی، وەقتی موحەدەد هەبێت بۆ ئەو تەعویزە، چونکە ئێستا زۆر کەس هەیە، ئیتفای زەوی کشتوکاڵی بووینە، سێ ساڵ چوار ساڵە تەعویزەکە نەکرایە، من پێم باشە بۆ مەسڵەحەتی عام بێت چونکە زۆر زەوی هەیە، لە زمنی قانونی وەبەرهێنان، بۆ سوپەرمارکێت وئەوانە هاتییە بەتەسەوری من ئەمە مەسڵەحەتی عام نییە، بەقەدەر ئەوەی کە نەخۆشخانەن، قوتابخانەن، یان ڕێگاو بانن، خاڵێکی دی ئەوە باشە، زەوییەکە بۆ تصرف من زۆر نزیکی کاك عادل بم، چونکە ئەو حقوق تصرفیە هەیە، نەحکومەت دایە، نە ئیجارە، نە عقدە، بەڵام بە تەعاقوبی زەمەن، باب لەسەر باب ئیستخدامیان کردیە، تەسویەکە نەگەشتیە هەتا بەساق ببێتە مولك، ئێمە هەمووومان دەزانین زەوی لە کوردستان بویتە مولك، یان لە عێراق هەمووی بویتە مولك، هەر لە عوسمانیەکان و لە حکومەتی بەریتانی، چون ئەو زەوی لەسەر ناوی خەڵك تاپۆ کرن و لەسەر ناوی هەندێکی تر تاپۆ نەکرن، بۆیە هەندەك مەحروم بوون، ئێستا زۆر جێگە هەیە، رەنگە دوو پارچە زەوی بیتن، جیرانەکە دەوڵەمەند بووە، یان موتەمەکین بووە تاپۆی کردیە، ئەوی دیکە فەقیر بوویە، دەسەڵات نەبوویە، نەیتوانیە بیکاتە مولك، ئەمەش غەدرەکە لەسەریان دەبیتن، باشە حکومەت، زوو ئەو قەزیە چارەسەر بکاتن، بەتایبەت لە دەڤەری ئامێدی، هەر لە ئامێدی بگرە هەتا دەچێتە ناو رێکان تەسویە نەبوویە، ئیتر مەشاکل هەنە، ئەو خەڵکەی دەسەڵاتی هەبوویە، یان ئیمکانیات هەبوویە، توانیە بەمولك بکاتن و ئەوی دی بەمولك نەکاتن، لێرە غەدرەکە بوویتە لەسەریان زۆر سوپاس.

بەڕێز ڤیان سلێمان حاجی بشار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو پرسیارەم هەبوو لە شرۆڤە کرنا وەزیرێ هاتە دەستنیشانکرن، هاتە روونکرنا بۆ من ئەز پشتگیریا پرۆژەێ حکومەتی دەکەم، کە وەکو خۆی هاتییە، ئەڤان بەڕێزی دی لە سێ لیژنەی دی نەشیا موبەڕیڕێك قەوی دێینەت بۆ ڕێژەت وانا کو دگەل وان رێژەت بی، بەس لێرە شتێکی دی هەیە، من دەمەوێ لێرە لەسەری بدوێم، ئێمە باسی تەعویز دەکەین بەس لێرە بەری کو قانونا ئیتفا ژ نەهاتبا بەرێ مە لە قتاعی زراعی دڤەت ئێمە پێناسە جوتیاری کربا، پێناسەیا جوتیاری لێرەدا زۆر زۆرا گرنگە بۆمە چونکی بەڕاستی کێشەیەن عەردی گەلەك و گەلەك زۆرن، بەتایبەتی بەحسێ دەڤەرا سلێڤانایە دەکەم، دەڤەرا سلێڤانەیا لە ساڵا 90دا خەڵکی ڤا برەکی بویتە جوتیار ئەڤە وی چەندی لە حقوقێ وی دێتە خوارنێ ڤێ کافکی دەمێ، هەندەکش مەنتقا سلێڤانەیا بۆ ئێتە ئیفراز کرن، بۆ مەنتقەی صناعی کاردت ئێش گەلەکش وانا تاکو حەیاتا خۆ دەروت رۆژەکیش جوتیاری نەکریە، یە بوویە جوتیار وەکی ڤی کەسی سی ساڵا چڵ ساڵا جوتیاری کریە، وەکی وی دێتە تەعویز کرن، ئەڤەش نەبەرژەوەندی وان لەوانەیە ڤێ لێرە پێت ڤیە حەقی وانە بێتە وەرگرتن و، پێناسە جوتیاری بێتە کرن، نەك ڤی ساڵا 90 ی پێشتر، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

توخوا پەلەی بکەن پەخشان خان فەرموو.

بەڕێز پەخشان عبدالله زەنگەنە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی منیش لەگەڵ ڕەئیەکەی جەنابتام کە ئەم یاسایە، نەك یاسایەکی زۆر زۆر گرنگە بەڵکو یاسایەکە پڕە لە تەعقیدات، بەهۆی ئەو تەعقیداتەی کە بەسەر ئەم کێشەیا هاتووە لەحکومەتەکانی عێراقی پێشوو، حەتا خۆشمان یەعینی، واتە لەحکومەتی خۆمانی خۆشمانا، عموومەن تەعقیداتێکی زۆری بەسەرا هاتووە، ئەم یاسایە بەڕاستی ئینسان شعور بە مەسئولیەتێکی گەورە ئەکات، بەدرێژایی ئەم فەترەییەی لە بەردەستدا بووە، چونکە هەر ئێمە ناگرێتەوە، یەعنی من وای تێئەگەم جیلی دوای ئێمەش ئەگرێتەوە، من پێش ئەوەی بێمە سەر دوو ماددەکە، دڵە ڕاوکێیەکم هەیە، لە تەوسیعی شارەکان، ئەمە کاریگەری چۆن نەبێت لەسەر کشتوکاڵ، لە ڕاپۆرتەکەی لیژنەی کشتوکاڵدا شتێکی تیایە کە یەعنی بەرەو ئەرازی صەخەری تەوسیعەکە بکرێت، لام وایە ئەوە باشە بەنەزەری ئیعتیبار وەربگیرێت، ئەگەر ئێمە سەیرێکی وەزعی خۆمان بکەین، لە رووی بنەمای ئابووریمانەوە بەتایبەتی کشتوکاڵ، بەڕاستی لە عەینی وەختیشدا من بیر ئەکەمەوە، ئەکرێ کە تەصمیمی شارەکان و قەزاکان، بۆ نیسبەتەکەش یەعنی چۆن من مونحازم بەلای خەڵکی هەژارو عەینی شت من مەسەلەحەتی خاوەن موڵك فەرامۆش ناکەم، پێم وایە ئەو نیسبەتە بەو سیغەی کە ئێستاکە روون بووەوە، ئەو لە (12٪) بەنیسبەت ئەرازی ماددەی یەك ئەگەر بە موتەکاملی بێت، بێ خەدەمات و بەبێ ئەوە، من پێم وایە ئەو نیسبەتی لە (12٪) باشە، وە نیسبەتی لە (20٪) عەینی شت پێم باشە، بەڵام مولاحەزەیەکم هەیە یەعنی باشە فیعلەن ئاگادار بین، کە حکومەت بۆ مەنفەعەی عامە بەکاری بهێنێت، چونکە بەڕاستی گلەیی و گازەندە زۆرە لە موناقەشەی مەوزوعەکەشدا قسە زۆر دەکرێت، من لە ئەسڵی قانونەکە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئاخر کەس دکتۆر ناصح فەرمووو.

بەڕێز د. ناصح غفور رمضان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا ئەم یاسایەی کە ئەمڕۆ ئێمە موناقەشەی ئەکەین و لەبەر دەستماندایە، هەرچەندە ئەمە یاسای هەموارکردنی یاسای ژمارە (2)ی ساڵی 1998 تە، بەس لە حەقیقەتدا، ئەمە یەکخستنی دوو یاسایە، کە دوو یاسای جیاوازە، بۆیە من پیم وایە ئەو رێژەی کە دیاری کراوە، کە ئێستا (12 بە 20) (12) بۆ مفوض بتاپۆیە و (20)یش بۆ تاپۆیە، من پێم وایە لە جێی خۆیەتی بەتایبەتی ئەگەر تەماشای بکەین، نەك تەنها هەنگاوێك بەرەو پێشەوەیە حەتا لەسەر ئەوەی سلێمانیشە کە کراوە، چونکە لەوێ ئەگەر (12 بە 20) بێت صاق نیە، ئەمە صافییەکەیەتی وەکو لەیاسای ژمارە (2) ساڵی 1998دا هاتووە، بۆیە ئەو بۆچونانەی جەنابت و ئەوەی جەنابی وەزیرو ئەوەی کاك شێروان باسیکرد، من پشتگیری ئەوە ئەکەم ولەگەڵ پرۆژەی یاساکەم کە حکومەت ناردوویەتی، لەگەڵ رێزو سوپاسمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس زۆر باسكرا، بەلام قسە دەدەمە كاك عوسمان، عوسمان بانی مارانی چونكە سەرۆكی فراكسیۆنە فەرموو.

بەڕێز عثمان عبداللە قادر(بانی مارانی):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دیارە ئەو قانونە زیاتر هەڵدەگرێت، حەقە بەتێروتەسەلی ڕێگەی هەموو ئەندامان بدەی قسە بكەن، مەقسەدم ئەوە بوو، نەك وەكو فراكسیۆن ڕێگەم بدەی قسە بكەم، حەقی هەموو ئەندامانی پەرلەمانە، بەكەیفی خۆیان قسە بكەن، چونكە مەسەلەیەكی گرنگە، ئەوەی لە یاسای حكومەت كە باسی دەكات، دەڵێن بۆ تەوحید كردنی ئەو دوو یاسایە ئەگەر وایە، جەنابیشت باستكرد، ڕوونكردنەوەیەكت لەسەردا، فیعلەن مەنتیق بوو قسەكانی جەنابت زۆر باش بوو، بەلام ئەگەر وایە حەقە بەتەنها ئەو دوو یاسایە بدەینە دەنگدان، ئەوەی سلێمانی دەنگبدەین یان ئەوەی ئێرە، یان ئەو دوو یاسایە تێكەڵ بكەینەوە، ئەگەر مەسەلەكەی تریشە، مەسەلەی زەوی بەڕاستی خاوەن زەوی ئێمە غەدرمان لێكردییە، وەكی ئەو پرۆژەی لەحكومەت هاتییە غەدری لەسەر كەمە، یەعنی لە (12٪) كەمە، چونكە وەكو كاك عادل باسیكرد، حەقی تصرف وەكی تاپۆیە، دوایی قانونی ئێمە، یاسای ئێمە ئێستا لەحكومەت، ئێمە مادام یاسای وەبەرهێنانی زەوییمان كردییە، ئێمە ئەو زەوییەی كە لە مەلاك دەیسێنینەوە و دەیدەینە وەبەرهێنی بێگانە لەسەری تاپۆ دەكرێت، خاوەن موڵكەكەی خۆمان بۆ وەبەرینەهێنێت، بۆ لۆ وی نەبێ بۆ لۆ وەبەرهێنی بیانی بێت، بەڕاستی ئەوە غەدرێكە ئێمە لە فەلاحی دەكەین، ئەگەر لۆ بەرژەوەندی گشتی بێت، فیعلەن وایە ئەوەی جەنابتان وتتان، پرۆژەی حكومەت زۆر باشە، بەلام ئەوە لۆ بەرژەوەندی گشتی نییە، خاڵی دووەم باسی ئەوە دەكەن، كە عەقدی زراعە ناگرێتەوە، چۆن نایگرێتەوە، بەپێی گەشەكردن وگەورە بوونی شار، ئەو عەقدە زراعییانەی دەرەوەی شار هەموو قوت دەدات، یەعنی ئێستا لەو یاسایە هیچ شتێك بۆ جوتیار دانەنراوە، هیچ خاڵێك شمولی جوتیار ناكات، چونكە جوتیار حەقە ئەوانە لەیەكتری جودابكرێنەوە، ئەوەی تا ئێستا زەرعی دەكات، وەكو ئەوەی بەرهەمی زراعی لێ بەكاردێنێ جیا بكرێتەوە لەگەڵ ئەوانەی كە فرۆشتیتیان، ئەو جوتیارانە كە هەموو وەكو ئەڵێن بەوەرەسە وای لێهاتییە، من لە زۆر لادێ دیتیتم ئەو عەقدە زراعییانە بوویتە وەرەسەو دابەشیش كرایە، یەعنی لەبەینی منداڵەكانی خۆیان هەمووی دابەشیكردیە، وەزارەتی كشتوكاڵ نازانم چەند زانیاری هەیە لەو بارەیەوە، بەلام ئەو عەقدە زراعییانە وەكو وەرەسەش دابەشكرایە، یەعنی زۆر خێزان هەیە وەكو بت بەو زەوییانەوەن، حەق نییە ئێمە حەقی فەلاح بخۆین، لەبەر ئەوە بەتایبەتیش لەبەر ئەوەی زەوی لە وڵاتی ئێمە ئێستا لەبەرژەوەندی گشتی نییە لەبەرژەوەندی سەرمایەدارە، مادام لەبەرژەوەندی سەرمایەدارە، حەقە ئێمە پشتی فەلاح و خەڵكی زەحمەتكێش بگرێن، بۆیە من لەگەڵ ئەوەمە فیعلەن پرۆژەی ئەو یاسایەی كە لیژنەی قانونی باسی لە (20) دەكەن پشتگیری لێ دەكەم، لە جێی خۆیتی، حەقی خۆیانە لە (20) بدرێتە خاوەن موڵكەكان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

وەکو خۆت باستکرد تۆ تەعبیر لە خۆت دەکەیت، لەسەرۆکی فراکسیۆن ناکەیت، خۆت باست واکرد، فەرموو کاك بەڵێن.

بەڕێز حمد عبدالله محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ئێستا ماددەیەکمان هەیە لەسەر حقوقی تصرف قسە ئەکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دیارە زۆر قسەو موناقەشەتان کرد، بۆیە بە کورتی قسە بکەن فەرموو کاك کریم.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەوەی برای بەڕێزمان کاك شێروان باسی کرد، وتی راپۆرتەکەیان هەڵوەشاندەوە، راپۆرتەکان هەڵنەوەشاونەتەوە، راپۆرتەکان وەکی خۆیان ماینەتەوە، بەڕێزیشی وەکو هەموو ئەندامان و بە تەوافق هەموومان ئیمزامان کردووە، رایەکەش مەوجودە، ئێمە لە کاتێکدا پێشنیارمان کرد، کە هەرسێ لیژنەکە ئەگەر بێت وبەتەوافق رێك بکەوین، (14 بە 24) ئێمە تەنازول لە رەئییەکەی خۆمان دەکەین وەکو لیژنەی یاسایی، بەڵام ئەوە نەکرا بەداخەوە، کەدەبووایە بکرایە و رێك بکەوین، سەبارەت بەوەی کە زۆر ئاماژە بەوە کرا، کە لیژنەی یاسایی هیچ بنەمایەکی نییە، (20 بە 30) رێژەکەی داناوە بەڕاستی ئەو مەسەلەیە وانییە، ئێمە دوای ئەوەی کە ئیستیعانەمان بە کۆمەڵێك لە شارەزاو پسپۆڕ کردووە، لە بواری کشتوکاڵدا ئینجا ئەو رایە لای ئێمە گەڵاڵە بووە، سەرباری ئەوەی کە لە دەستووردا ئێستا مولکیە موقەدەسە، مولکیە وەزیفەی کۆمەڵایەتی نییە، ئێستا مەنهەجی ئیشتراکی کۆن نەماوە، مولکیە موقەدەسە ئەبێت لە نیزاعی مولکیەدا رەچاوی ئەو شتە بکرێتن، هەروەها لە هەمان کاتدا ئێمە وەکو یاساناس ئەوە زۆر چاك دەزانین، مولك صرف وەکو حقوقی تصرف نییە، ئەصڵەن مولك صرف ئێرە جێگای نییە، ئیتفا نایگرێتەوە، دەبوایە بەپێی قانونی ئیستملاك، ئیستملاك بکرایە، نەك لێرەدا جێگای بکرێتەوە، بەڵام بەهەرحاڵ کە هاتووە، ئێمە ویستمان مەسەلەکە بە ئاسایی بڕوێنین، لەهەمان کاتدا ئەو رێژەییەی زیادی کردییە، ئێمە بەڕاستی رەچاوی ئەوەمان کردووە، حکومەتی هەرێم وەکو ئەو کاتە نییە پێشی رووخانی رژێم کە حکومەت ئیعتیمادی لەسەر گومرگەکان و لەسەر باج و داهاتی باجی زەوی و زار ئەکرد، ئێستا حکومەتی هەرێم وەزعی زۆر زۆر باشە لەرووی ماددیەوە، حکومەتی هەرێم ئێستا نیسبەیەکی زۆر چاکی هەیە لە بودجەی حکومەتی مەرکەزیدا، لەداهاتی نەوتدا، بۆیە ئێمە ئەو رێژەیەمان پەسەند کردووە، بەڵام ئێستاش ئەگەر بێت لەگەڵ لیژنەکانی تر رێك بکەوین، وەکو لیژنەی یاسایی هەمان ئەو پێشنیارەی پێشوومان جارێکی کە دووبارە دەکەینەوە، ئەگەر رێك بکەوین لەسەر ئەو رێژەیە لێرەدا ئێمە (14 بە 24) وەکو لیژنەی یاسایی دەتوانین سەحبی بکەینەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر قسە کرا ئێستاش دکتۆر کەمال بە کورتی دوو قسەتان بۆ دەکات، فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله(د. کەمال کەرکووکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا ویستم روونکردنەوەیەك بدەم، ئێمە لە هەرێمی کوردستان زۆر زۆر پێویستیمان بەتەختیتی عومرانی هەیە، ئەویش کاری حکومەتی هەرێمی کوردستانە، چونکە بۆ چەسپاندنی نیزامی موئەسەساتی پێویستە ئەوە بکرێت، شاریش هەر لەو قەوارە تەسکە نامێنێت، گەورە ئەبێتەوە، پێویستە حکومەت دەستی کراوەبێت لە بەرژەوەندی خەڵکی کوردستان، هەندێك ئیشارە کرا کە جوتیار سوود لەوە نابینن، بە عەکسەوە هەزاران کەس لەجێگەی یەك کەسو دووکەس سوود لەو بڕیارە دەبینن، ئەگەر بێت وئەو فەلاحانەی کە خاوەنی ئەو زەوییانەن و عەقدیان لەگەڵ وەزارەتی کشتوکاڵ هەبووە جاران، ئێستا کامییان لە دەوروبەری هەولێر، سلێمانی، دهۆك ئەو زەوییەیان لەدەستە هەمووی خەڵکێکی بەتوانا لە زروفی ئیستسنادا بە پارەیەکی کەم لێیانی کڕیوە، بۆیە ئەمە لەبەرژەوەندی جوتیارە، چونکە بەپێی ئەم بڕیارەش سوودەکە ئەو بەشەی کە بۆی تەرخان دەکرێتن، ئەگەڕێتەوە بۆ ئەو برا جوتیارانە، دوویش لە هەمووی موهیم تر ئەوەیە کە تەوحیدی دوو بڕیارە، بۆیە گرنگە ئەگەر ئێمە، لێرە لەسەری موافەقە نەکەین، ئەگەڕێتەوە بۆ بڕیارە کۆنەکە، لەوێ هەم دیسان جوتیارەکان زەرەر دەکەنەوە، کە ئەوەی خەڵکێکی بەدەستەڵات ئێمڕۆ ئەو زەوییانەی داگیر کردووە، ئێمەش لێرە نوێنەری خەڵکی کوردستانین، نوێنەری چینی هەژارو لێقەوماوین، پێویستە وا کار بکەین مافەکانیان بۆ بگەڕێتەوە، ئێستا زۆری وا بمێنێتن کەس ناڕواتەوە سەر زەوییەکەی خۆی، چونکە فرۆشتوویەتی یەکێکی سەروەت مەند بۆ خۆی لەسەری فیلەیەکی گەورەی کردووەو، نە زراعی سودی لێ دەبینێ، نە فەلاح فایدەی لێ ئەبینێ، خەڵکێکی بەتوانا سوودی لێ ئەبینێ، بۆیە بەلای من گرنگە ئەو پرۆژەیەی کە لە حکومەت هاتووە جێبەجێ بێت (12 بە 20) ئەگەر بێت و بکرایە کەمتریش بوایە باشتر بوو، بەڵام مادام پرۆژەکە هی حکومەتی هەرێمی کوردستانە، وەکو خۆی بێت وزۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دوا کەس خاتوو نازەنین وەزیری شارەوانی، فەرموو.

بەڕێز نازەنین حمد وەسۆ/ وەزیری شارەوانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

وەڵڵا من ویستم هەر روونکردنەوەیەك بدەم، لەبەر ئەوەی ئەو زەوییانەی کە ئیتفا ئەکرێن، بەڕاستی بۆ بەرژەوەندی شارەکان و شارەوانی بەکاردێتن، تەبیعی کەی ئەو زەوییانە داوا دەکرێت ئیتفا بکرێت کاتێك کە پێویست بوو، لە شارەکان شتێکی زۆر تەبیعی وئاساییە کە شارەکان بەرەو گەورە بوون و بەرەو فراوان بوون دەڕوات، ئەوە شتێکی زۆر ئاساییەو دەبێ بە تەبیعی وەری بگرین، پێویستیشە نابێت ئێمە فراوان بوونی شار ڕابگرین بەهیچ شێوەیەك، تەنها ویستم ئەو تەوزیحە بدەم کە ئێمە لەو کاتەدا داوای زەوی دەکەین کە ئیتفا دەکرێت بخرێتە سەر سنووری شارەوانییەکان، کە پێویست دەبێتن بۆ شارەکان، وەکو زۆربەی بەڕێزان ئاماژەیان پێدا و جەنابیشت هەروەها، شارەکانمان هەمووی زەوی نەمایە گەیشتۆتە حدودێك سنووری شارەوانییەکان قەپات بووە، ئەوە بوویتە تەگەرەیەکی یەکجار زۆر

لە پێش خزمەتکردنی هاووڵاتیان، من نموونەی شاری سلێمانی بهێنمەوە، کە من ئەوە نزیکەی ساڵێك دەبێت وەزیری شارەوانیم، هەتا ئێستاکە هاووڵاتی هەیە لە سنووری شارەوانی بەژمارەی زۆریش لە ساڵی 2002 پێشتریش هەیە، فەرمانی رەسمی بۆ دەرچووە کەزەوی وەربگرێت، هەتا ئێستا زەوی نیە بیدرێتێ، ئەو هاووڵاتیە زەوی وەرنەگرتیە، تەبعەن ناڵێم هەمووی بەس ژمارەیەکی زۆر هەیە، لەبەر ئەوەی سنووری شارەوانی سلێمانی قەپات بووە، هەروەها دێیتە سەر سنووری شارەوانی هەولێر بەهەمان شێوە، ئەو فراوان بوونەش کە دەبێتن، لە شارەکان بەپێی نەخشەیەکی زانستی و حەزاری دەبێتن، ئێستاکە ئێمە لە ساڵانی پێشوو ڕەنگە زۆربەی زۆرمان ئێمە رازی نەبووین لەو شێوە هەڕەمەکییەی کەشارەکانمان پێی فراوان بووە لەبەر ئەوەی تەسمیمی ئەساسیمان نەبووە، لەبەر ئەوەی ماستەر پلانی شارەکانمان نەبووە، ئێستا خۆشبەختانە وەزعی حکومەت گۆڕایە، ئیمکانیات پەیدابووە، هەروەکو بەعزێك لەبرادەران ئاماژەیان پێکرد، ئێستاکە ئێمە بەتایبەتی هەر سێ شارە گەورەکە، ئێستاکە حالییەن تەسمیمە ئەساسیەکەی لەژێر پلاندانەیەو هەریەکەیان کۆمپانیایەکی موتەخەصیصی بیانی لەو بوارە تەصمیمی دەکاتن، دیتم نیگەرانی یەکجار زۆرە لەسەر بەکارهێنانی زەوی کشتوکاڵی، حەقی خۆیانە ئەو نیگەرانییە هەبێ و ئێمە لەگەڵینە، بۆیەش ئێمە تەصمیمی ئەساسی ئەو شارانەمان دووبارەی دەکەمەوە دایتە کۆمپانیای پسپۆڕ، کە تەصمیمی چەندین شاریان لەجیهان کردیە، خۆشیان و ئێمەش تەوجیهاتمان وا دایە پێیان هەتا بتوانین، کەمترین زەوی کشتوکاڵی بەکاربهێنین لە فراوان بوونی زەوییەکان هەتا بتوانین، ئەو زەوییانەی کە بەکەڵکی کشتوکاڵ نایەن، بەڵام زۆرجاریش ئەبینین، ئەوە تەصمیمی شارە هەندێ زەوی کشتوکاڵی بەردەکەوێت، خاڵێکی تر ویستم روونی بکەمەوە، ئەوە تەنها بۆیەك هەدەف نییە، وەکو وتم بەپێی نەخشەی بنەڕەتییە، نەخشەکە بڵێت ئەو زەوییە بۆ نیشتەجێیە یان بۆ خزمەتگوزارییە یاخود زۆرجار بەسەوزاییش دەمێنێتەوە، کە ئەوەش خاڵێکە ئێمە زۆر تەئکیدی لێ ئەکەین، زۆربەی ئەو زەوییانە بەتایبەتی ئەوانەی کە کشتوکاڵییە، هەوڵ دەدەین رووبەرێکی زۆری وەکو باخ یاخود گەشتەوەرییەك، وەکو پارکێك وەکو باخچەیەك وەکو سەوزایی بمێنێتەوە، ئەوەی کە رەچاوم کرد لە بیری هەموو ئەندامان بوو، جێگای رێزە چونکە نیگەران بوون کە چۆن بەکار دێت، بەڵام دەمەوێت دڵنیایان بکەمەوە، کە باشترین شێوە لەزمنی تەصمیمی ئەساسی شار بەکاردێت، بەڕاستیش ئێمە وەکو شارەوانی ئەو تەعدیلە زیاد کردنی رێژەییە، بەتایبەتی لەزمنی شاری هەولێر و دهۆك، هەروەها بەرێژەیەکیش ناوچەی سلێمانیش لەبەر ئەوەی وتمان زەوی ساف دەدرێتن، رەنگە ئەوە زەرەر بێت بۆ وەزارەتی شارەوانی و بۆ شارەوانیەکان، چونکە تەمسیلی مەسڵەحەتی عام دەکاتن لێرەدا شارەوانی، بەڵام لەگەڵینە لەبەر ئەوەی بەڕاستی مەسڵەحەتی هاووڵاتی تێدایە، هی حەقی تصروف تێدایە، مەسڵەحەتی مەلاکی تێدایە، منیش هەر بەهەمان شێوە داواکارم لە ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز ئەگەر مەشروعی تەعدیلی ئەم قانونە ئەوەی لەحکومەت هاتییە، پشتگیریمان بکەن لە مەسڵەحەتی حکومەت و هاووڵاتی و ساحێب موڵکیشە و ئیتر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك عوسمان بانی مارانی فەرموو نوقتەی نیزامی.

بەڕێز عثمان عبدالله قادر(بانی مارانی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

باسی ئەوەت کرد کە ئەوە ڕەئی خۆیتی یان ڕەئی فراکسیۆن لەگەڵ پشتگیری رای لیژنەی یاسایی دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من تەعلیقم لە قسەی خۆتدا، وتت ئەبێ هەموو ئەندامان قسەی بکەن، وتم هەموو کەس حوڕە، ڕەئیم نەدا، تەعلیقم لەقسەی خۆت دا، تۆ وتت هەموو کەس ئەبێ قسەی بکاتن فراکسیۆن نییە، بۆیە وتم تەعبیرت لە ڕەئی خۆت کردو هەموو ئەندامانیش تەعبیر لە ڕەئی خۆیان دەکەن، کاك ئاخر ناوم نووسیبوو مولاحەزەم نەکردبوو، ئەوەی ناوی نەنوسیبێتن و دەستی هەڵدەگرێت ئیجازەم بدەن من خۆم قەرار بدەم، ڕەنگە کوێستان خانیش نەم دیبێتن، کاك ئاخر قسەی دەکاتن فەرموو.

بەڕێز اخر جمال انور:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بابەتێك هەیە بەنیسبەت ناوچەی سۆران وچۆمان و سیدەکان و مێرگەسورو خەلیفان، لەبەر ئەوەی ئەو ناوچانە لەلایەن حکومەتی عێراقییەوە مەحزور بوو، هەتاوەکو ئێستاکێ نەهاتینە تەسوییە کردن، نموونەیەکت لۆ دێنم کە تەمسیلی هەموو شارەکان دەکات، ڕەواندوز شارێکە ئێستا سنووری شارەوانی زیادبووە، فراوان بووە، زیاتر لە سەد جوتیار مەحروم بووە لەزەویی، زەوییان نیە، ئەو نیسبەشیان پێ نادرێت، کە کاتی خۆی هەموو لەدەرەوە بووینەو، شەملی لە (8٪) و لە (12٪) ناکەن، یان (12٪) لە (20٪)ی ناکەن، چونکە زەوییان بەناو نیە، لەبەر ئەوەی لەوکاتی کە حکومەتی عێراق بانگهێشتی کردینە، ئەوان لەوێ نەبووینە، بۆیە ئێستا گوناهییان چییە، ئەبێ جێگای ئەوانیش لەو یاسایەدا بکرێتەوە، کە مەحروم نەبن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من کۆتایی بەموناقەشەکە دێنم، پرسیار دەکەم لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی کشتوکاڵ و لیژنەی شارەوانی، موسیڕن لەسەر ڕەئیەکەیان یان سەحبی ئەکەنەوە، لیژنەی یاسایی سەحبی ئەکەن یان نا جوابم بەنەوە بە ئا یان نە؟

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڵێ بەو ڕێژەییەی کەهەیە کاتی خۆی لە کۆبوونەوەی هەرسێ لیژنەدا پێشنیارمان کرد، ئێمە زۆربەی ئەندامانی لیژنەی یاسایی لەسەر ئەوە کۆك بووین، کە (14 بە 24) بێت تەنها دوو ئەندام نەبێتن، بەڵام زۆربەیان لەگەڵ ئەوەدا بوون کە(14 بە 24) بێت، ئێستاکەش ئەگەر برادەران رازی بن ئێمە سەحبی ئەکەین ئەوەی خۆمان، ئەگەر هەردوو لیژنەی کشتوکاڵی و شارەوانی لەگەڵ ئێمە هاوڕابن ئێمە ئەوەی (20 بە 30)ەکە سەحب ئەکەینەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ڕای لیژنەی کشتوکاڵ.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە ئێمە پێش دانانی ئەم ڕێژەیە لە (12٪ و لە 25٪) ڕێژەی زیادمان دانابوو، بەڵام بۆ نزیك بوونەوەو ڕێکخستنی یاساکە و چاکسازی و ئیعتیبار بۆ ئەو ڕەئییەی حکومەت ئێمە هاتینە ئەو ڕێژەییە، بەڵام دوێنێش موناقەشەیەك کراوە لەبەینی لیژنەکاندا، لیژنەکان نزیك بوونەوە بۆ لە (14 بە 24) ناڵێم پێك هاتین، بەس نزیك بووینەوە، ئێستاش پێم باشە جەنابی سەرۆکی ئەنجومەن، ئەوە بخاتە دەنگەوە، موتەفقین و نزیکین لیژنەکان کە (14 بە 24)بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا تەبعەن دیارە سێ موقتەرەحمان هەیە، کاك ئاخر نوقتەی نیزام.

بەڕێز اخر جمال انور:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من خۆم لەلیژنەی کشتوکاڵم دوێنێش نەگەشتینە نەتیجە سەحبمان کردەوە، برادەران لەوێ بوون، کاك تەلعەت و کاك بەڵێن بوون وتم من سەحب ئەکەمەوە، کاك شێخ الله و کاك شوکری نێرەوەیش، لەوێ نەبوون، نازانم ئەوانیش ڕەئیان چۆنە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا لیژنەی یاسایی چیتان وت، ئەوە مەعلومە کە دەڵێن (14 بە 24)ەکەیە.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نەخێر سەرۆکی ئەنجومەن لەسەر (20 بە 30).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك شێروان تەوزیحی هەیە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کاك کەریم بەحری وتی سەحبی ئەکەینەوە، هی لیژنەی یاسایی، ئێستاش ئەڵێت سوورین لەسەر ئەوە، بەڕاستی من لەسەرەتاوە ئیشارەتم پێدا ڕەئی جیاجیا هەیە، لەناو لیژنەی یاسایی، ئێستا ئەو برادەرانەی لێرەینە ڕەئی جیاجیا هەیە، بەو شکلەی نیە ئەوە یەك، هەندێك مولاحەزەشم هەیە تەوزیح ئەکەم ئەو قانونەی کە دەرچووە، مولك صرف ئەگرێتەوە، چونکە قانون ئیتفاو ئیفرازی ئەرازییە، کاك کەریم حەزەکەم ئەو مەعلوماتە تەعدیل بکەیت، ئیفرازەکە باسی مولك صرف دەکات کەلەلایەن شارەوانییەوە ئەنجام دەدرێت، بەو قەواعیدەی کەلە قانونی ئیستیملاك هاتییە، واتە قانونی (222) ئەیگرێتەوە، ئەو یاسای ژمارە (3)ییەی ساڵی 1998 هەردوو قانون لەخۆ دەگرێت، (53) و (222)ش لە خۆ دەگرێت، بما فیهم مولك صرف، بەنیسبەت حەقی ئیختیار ئێمە ئەگەر حەقی

ئیختیار بدەین، هەڵەیەکی گەورە دەکەین، چونکە ئەگەر هاتوو پارچەیەك مەساحەکەی گەورە بوو، ئەمەمان هەمووی ئیتفا کرد، چۆن تۆ حەقی ئیختیاری ئەدەیتێ بەخاوەنەکەی، واتە موعارەزەی کرد لەگەڵ ئیستیعمالاتی شارەوانی، بۆیە دەبێ ئەم حەقی ئیختیارە بەڕاستی تووشی هەڵەیەکی گەورە دەبین، برادەرێکی تر باسی ئەوەی کرد دەڵێت ئیعتیراز، ئیعتراز نیە بڕیارەکە قەتعییە، ئێمە لە قانونی ژمارە (3) پازدە رۆژمان دانایە، بۆ ئەوەی هەرکەسێك ئەگەر زانی تەعویزەکە عادل نیە، بۆ قەزامان هێشتووەتەوەو، موراقەبەی قەزایی لەسەر ئەو بریارانە دەکرێت کە لیژنەکانی ئیتفاو لیژنەکانی شارەوانی دەریدەکەن، یەعنی رقابەی قەزایی لەسەر ئەوە ئاوها نیە هەروەکو عالەم دەڵێت، من لەگەڵ ئەوەمە کە تەئیدی پرۆژەی حکومەت دەکەم، لەگەڵ لە (12٪)م و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئیجازەم نەداوی ئەوە یەك، دووش پێم وایە موناقەشەی زۆر کرا، ناشمانەوێ موناقەشەکە بکەوێتە نێوان ئەندامانی لیژنە خۆیانەوە، من هەندێك قسە دەکەم عمومیاتی قسەکە، لێرەدا هەمووتان مەسئولن، لەدەرچوونی ئەو قەرارە، دوێنێش لە لیژنە قسەیەکم کرد، قسەکە هی خۆم نیە موعجیبی قسەکەم، ئەویش ئەوەیە هەریەکە لەئێوە کە دەنگ بۆ شتێك ئەدەن، چەند شتێك لەپێش چاوتانە، یەکێکیان عەدالەتە، زەمیرە، قانونە، بیروباوەڕە، تەماشاکردنتانە بۆ دوارۆژ، ئەو هەموو شتانە لەپێش چاوتانە، تەفصیلاتی مەعلوماتتان لەسەر هینەکە، باگراوندتان ئەو پرۆژەیە چەند مانگە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە، هەر لیژنەی قانونی بەدوای پسپۆڕو خەبیرو شارەزا نەرۆیشتووە، هەریەکە لە ئێمە، لەو سێیە، چەندین کەسمان دیوە، لە شارەزاو قانونی و خاوەن مولك، خەڵك ئێمەش تێگەیشتووین لەخۆمانەوە قسە ناکەین، لەبەر ئەوەی مەسئولییەتمان هەیە، قسەکانم کەلێرە کردووە، چەندین کەسی خۆم بەش بەحاڵی خۆم بێجگە لە ئەندامانی لیژنە، کە لێرە رامان ئاڵوگۆڕ کردووە، لە زۆر کەسی خاوەن موڵکیش پرسیارم کردووە، چ ئەوانە کۆن زەوییان ئیتفا کراوە، چ ئەوانەی چاوەڕوانی ئەو قانونە ئەکەن ئیتفا بکرێتن، لەبەر ئەوەی ئەو قەرارەی کە ئەیدەین، هەریەك لە ئێمە تەریقەی تەفسیری، تەریقەی گەیشتنی بە قەرار، مەجموعە شتێك هین دەکاتن، بەڵام بیر بکەنەوە لەوەی کە ئەو قەرارەی کەوەری دەگرن، لەبەر رۆشنایی ئەو چەند حەقایقە، بیروباوەڕ زەمیر، عەدالەت، قانون، گونجان لەگەڵ حکومەت، ئەداتی جێبەجێکردنی، قابیلیەتی جێبەجێکردنی، زەمەن، بزانن ئەو قەرارەی کە دەیدەن ئەو دەنگەی کە دەیدەن راستە، ئەوجا بیدەن، لە بۆ یەك شت رەئی مەدەن، بۆچوونێکتان هەیە شەخصی، تایبەتمەندیەکی شەخصیتان هەیە، تەنها نابێت رەئی بدەن لەسەر ئەوە، بەتەنها نابێ لەسەر ئەساسی حزبی رەئی بدەن، بەتەنها نابێت لەسەر عەدالەت رەئی بدەیت، دەبێ بزانی بێجگە لە عەدالەت حکومەت قودرەتی ئەوەی هەیە، کە جێبەجێی بکاتن، ئەگەر حکومەت قودرەتی نەبوو جێبەجێی بکاتن، سەد جار عەدالەتی تێدابێتن، من دەمەوێت یۆتۆبیا دروست بکەم، ئەکرێت، کەواتە ئەبێ ئەو قەرارە نەدەم کە دەوڵەتێك دروست دەکاتن، یەکسانی وەکو لە ئەفلاتۆن و یۆتۆبیاو مەدینە فازیلەدا هاتووە، دەبێ قەرارێك بدەم کەڕاستە، ئەو قەرارە ئەگەر ڕاستە بیدەم، ئێستا سێ پرۆژەمان لە پێشە، پرۆژەیەك لەلایەن حکومەتەوە هاتووە، ئەو داوای تەعدیل دەکات، لە (8٪) بەپێی قانون، دەڵێ بیکەن بە (12٪) پرۆژەیەك لەلایەن لیژنەی یاساییەوە هەیە

دەڵێن بیکەن بە لە(20٪) پرۆژەیەکیش لەلایەن لیژنەی کشتوکاڵەوە هەیە دەڵێن بیکەن بە لە(15٪) هەرسێك پرۆژەنە، لەبەر ئەوە بەپێی ئەولەوییات، پرۆژەی حکومەت دەخەمە دەنگەوە یەکەم جار، کە دەڵێت لە (8٪ ببێت بە 12٪) کێ لەگەڵ ئەوەیە لە (8٪) ببێت بە لە (12٪)دەستی بڵند بکات تکایە، کێی لەگەڵدا نیە دەستی بڵند بکات با بیژمێرین تکایە، 54 بە 34 بەزۆرینەی دەنگ پێشنیاری حکومەت دەنگی لەسەر درا، برۆن بۆ ماددەی دووەم.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم:

بڕگەی (2) ماددەی سێیەمی یاسای ژمارە(3)ی ساڵی1998ی کوژاندنەوەو دابڕدابڕکردنی (جیاکاری) زەوی ناو سنووری شارەوانییەکان، هەموار دەکرێ، وبەم شێوەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

2- خاوەن ئەو زەوییانەی بە(عەینی) واتا (بەزەوی) بە ڕێژەی (20٪)ی کۆی رووبەری ئەو زەوییانەی بەناوی شارەوانی تۆمار دەکرێن، قەرەبوو دەکرێنەوەو، مافی ئەوەشیان هەیە، ئەو رووبەرە زەوییەی پێیاندراوە،بەجۆرێ دابڕدابڕی (جیاکاری) بکەن کە لەگەڵ جۆری بەکارهێنانە ئیقرار کراوەکانیاندا پێچەوانە نەبێ.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية : تعدل الفقرة (2) من المادة الثالثة من قانون اطفاء و افراز الأراضي داخل حدود البلديات رقم 3 لسنة 1998 و تقرأ على الوجه الآتي :-

2- يتم تعويض صاحب الارض عيناً بنسبة قدرها(20٪) من مجموع مساحات الارض التي ستسجل بأسم البلدية يحق له إفراز المساحة الممنوحة له بما لا يتعارض مع الاستعمالات المقرره لها.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ڕەئی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ڕەئی لیژنەی یاسایی سەبارەت بەماددەی دووەم بەم شێوەیە:-

ماددەی دووەم: بڕگەی (2) لە ماددەی سێیەم لە یاسای کوژاندنەوەو جیارکردنەوەی زەویەکانی ناوەوەی سنووری شارەوانیەکانی ژمارە (3)ی ساڵی 1998 هەمواردەکرێ وبەم شێوەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

2-خاوەنی ئەو زەویانە بەڕێژەی 30٪ لەکۆی ڕووبەری ئەو زەویانەی کە بەناوی شارەوانی تۆمار دەکرێ قەرەبوو دەکرێنەوە بە جیاکراوە بە موڵکێکی خۆسەرو بەناویانەوە تۆمار دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی کشتوکاڵ تکایە. بەعەرەبی بیخوێنەوە راپۆرتەکە عەفوو.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية: تعدل الفقرة (2) من المادة الثالثة من قانون اطفاء و افراز الأراضي داخل حدود البلديات رقم 3 لسنة 1998 و تقرأ كالآتي:

2-يتم تعويض صاحب تلك الأرض عيناً بنسبة قدرها 30٪ من مجموع مساحة الأرض التي تسجل باسم البلدية وتسجل مفرزة باسمائهم ملكاً صرفاً.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەربارەی بڕگەی (2) ماددەی سێیەم پێشنیار دەکەین، بەم شێوەیە:

أ-خاوەن زەوییەکان واتە (ملکداریێتی صرف) قەرەبوو بکرێنەوە بەڕێژەی لە (25٪) لەکۆی رووبەری ئەو زەوییانەی کە ماف بەکارهێنانیان تێدا کوژاوەتەوە، ئەو رێژەیەش وەکو ملکی صرف بەناویان دەکرێت ئەگەر نەگونجا ئەوا بەهەمان رێژەو زەوی هاوشێوە قەرەبوو دەکرێنەوە.

ب-لەکاتی قەربوو کردنەوەی خاوەن زەوییەکان رەچاوی شوێنی ئەو زەوییانە دەکرێت کە بەریان دەکەوێت سەبارەت بە شەقامی سەرەکی و پلەی ئاوەدانکردنەوە، بەڕێژەی لە (25٪) رووبەری زەوییەکان مسۆگەر بکات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک رەشاد.

بەڕێز رشاد احمد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پشتگیری لەو نیسبەیە دەکەم کە لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی هاتیە، لەگەڵ ئیزافەی ئەوەی کە لە عەربیەکەی خوێندیەوە، کە دەڵێت (يعوض عيناً) لە ئەصڵی مەشروعەکە، بە موفرەزە نەهاتیە یەعنی بە صاف نەهاتیە، عینی هاتیە، ئەڵێت بۆی هەیە ئیفرازی بکاتەوە دووبارە خاوەن مولك، لە ئەصڵی پرۆژەکەو ئەگەر چاوی پێدا بخشێننەوە، چونکە یەکدی ناگرێت لەگەڵ ئەوەی کە باسکرا بەحەقیقەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز وەزیری کشتوکاڵ وەڵامی ئەو پرسیارەی کاک رەشاد فەرموو.

بەڕێز عبدالعزيز طيب/ وەزیری کشتوکاڵ:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە وازحە، یەعنی مەبەست لە زەوییە، وە زەوییەو زەوی موفەرەزە، یەعنی صافیە، لە مەتنی قانونەکە وا هاتووە، یەعنی هیچ عدم وزوحێکی تێدا نییە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

عەمەلییەن ئەبێ تەسجیل بکرێت، ببێ بە موفرەزە، حەقە ئەوە چاك بکەن، لە ئەصڵی مەشروعەکە توزەع موفرەزەتەن، یەعنی تۆ ئیفرازی ئەکەی ئینجا توزیعی ئەکەیت، عەمەلییەن وایە، نازەنین خان ئەوە ئیشی ئێوەیە، با بزانین وەزیری شارەوانی رای چیە.

بەڕێز نازەنین حمد وەسۆ/ وەزیری شارەوانییەکان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا وابزانم موفرەزەیە، بەڵام کە دەڵێت (یحق لە أفراز بعض) یەعنی ئەو خاوەن حەقە، حەقی هەیە تصرف بەو زەوییە بکات، بەپێی تصمیمی ئەساسی بگەڕێتەوە سەر شارەوانی، یەعنی رەنگە پارچەکەی گەورەیە شەرت نیە، لەبۆ سەکەنی بەکاربهێنێت، لەبۆ شتی تر، بەڵام بەپێی تەصمیمی شارەکە بێت، بەڵام کە دەڵێ (المخصصە لە) موخەصەصەکە موفرەزە، ئەوە باسی پاش ئەوە ئەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك رەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو پارچەی بۆ تەخصیص دەکرێت لە نەتیجەی ئیفراز، ئەگەر دووبارە ئیفرازی بکاتەوە، ئەوکاتە دیسان خەدەماتە، جادەیە دەبێ ئەو مەلاکە تەنازول بکاتن لێی.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو مولاحەزەی لیژنەی شارەوانی ڕاستە، دەبێ بەموفرەزەتەن بێت باشترە، بەڵێ کاك کریم فەرموو.

بەڕێز کریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئەوەی ئێمە دەقیق ترە لەوەی لە پرۆژەکەدا هاتووە، ئەوەی ئێمە دەڵێت (تسجل بأسمهم)ئەوە تەسجیلە ئەوەی تر حەقی هەیە، ئیفراز بکات، فەرقێکی زۆر هەیە لەبەینی تەسجیل و حەقی پێدەدرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی کاك کەریم وتی من پشتگیری لێ ئەکەم، چونکو ئەبێ موفرەزە صافی بێت، ئەوە ئێستا عەمەلییەن پیادە دەکرێت بەو شێوەیە، چونکە حەقی ئیفراز نادەنە خاوەنەکەی، خۆیان ئیفراز دەکەن و دەڵێن ئەوە حەقی تۆیە مولك صرف.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر جەنابی وەزیر موافق بێت ئەو مولاحەزەی لیژنەی یاسایی وشارەوانی پێم وایە قانونیەن باشە، بەتەعدیلی پرۆژە ئەصڵیەکە موافقن بیکەن.

بەڕێز نازەنین حمد وەسۆ/ وەزیری شارەوانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵینە، ئێستا ئەوە پیادە دەکرێتن، پارچەی موفرەزە پیادە دەکرێت.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمەش تەعبیری عەرەبییەکەمان وا نووسیوە، ویسجل باسمائهم ملكاً صرفاً مفرزة.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێستا لەڕاستیدا موناقەشەکەی وەکو ئەوەی پێشووە، لەبەر ئەوە سێ موقتەرەحە بەهەمان بۆچوون و بەهەمان تەحدیدو، بۆ ئەوەی سەرتان نەئێشێنم موقتەرەحەکان دەخەمە دەنگەوە، موقتەرەحی یەکەم هی حکومەتە، کە ئیقتراحی کردووە کە لە (12٪) ببێتە لە (20٪)، موقتەرەحی دووەم هی لیژنەی یاسایی و شارەوانییە، کە دەڵێن لە (20٪) ببێت بە لە(30٪)، موقتەرەحی سێیەم هی لیژنەی کشتوکاڵە کە دەڵێن لە (12٪) ببێتە لە (25٪)، یەکەم موقتەرەح هی حکومەتە کێ لەگەڵ موقتەرەحی حکومەتە کە لە (12٪) ببێتە لە (20٪)، دەستی بڵند بکات تکایە، لەگەڵ مولاحەزەی هەر سێ لیژنەکە کە موفرەزەکە زیاد بکاتن کە حکومەتیش موافەقەی کرد، کێی لەگەڵە با دەستی بڵند بکاتن، تکایە، فەرموون کێ لەگەڵی نیە تکایە، ئەقەلییەتە بردییەوە فەرموون، حکومەت بردییەوە بڕۆن بۆ ماددەی سێیەم.

بەڕێز کریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی سێیەم لە ئەصڵی پرۆژەکە.

هەر دەقێك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا نەگونجێ ناخرێتە کار.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثالثة:

لا يعمل باي نص يتعارض و احكام هذا القانون.

بەڕێز کریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی یاسایی بەم شێوەیە کە ماددەی سێیەم زیاد دەکرێت و ماددەیەکی موزافە بەم شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

ئەو زەویە نیشتەجێی وبازرگانی کە تەرخان دەکرێن بەرامبەر کوژاندنەوەی زەوی وزاری ناوەوەی سنووری شارەوانیەکان لە باجی زەوی و وزار دەبەخشرێن بۆ ماوەی دوو ساڵ لە مێژووی تۆمارکردنیان بە ناوی خاوەنەکانیانەوە لەبەڕێوەبەرایەتیەکانی تۆمارگەی خانووبەرەی تایبەتمەندا .

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

تضاف المادة التالية الى القانون بتسلسل المادة الخامسة(مكررة) و تقرأ كالآتي :-

المادة الخامسة (مكررة): تعفى الأراضي السكنية أو التجارية التي تخصص مقابل اطفاء الأراضي داخل حدود البلديات من ضريبة العرصات لمدة سنتين اعتباراً من تاريخ تسجيلها باسماء اصحابها لدى مديريات التسجيل العقاري المختصة.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

تۆزێك شەرحی بكەن ئەمە چیە تكایە.

بەڕێز كريم بحری عبدالله:

بەڕێز سەۆركی ئەنجومەن.

ئەو زەوییانەی كە دەدرێت بەهاووڵاتی لە رۆژی تۆماكردن بەناویانەوە، زەریبەی تەریكات لەسەر ئەو زەویی وزارانەی ئیش دەكاتن، لەوانەیە ئەوەی زەوی و زار وەردەگرێتن، نەتوانێت، لەو ماووەیەدا ئەو زەوییانەی كە وەری گرتیە، ساغ بكاتەوە، كە زەریبەی تەریكات لەماوەی دوو ساڵ مایەوە، ئەو هەموو زەریبەیەی هاتە سەر كەواتە هیچ نەكرایە، ئەو كەسەی كە تەعویز كرایە حكومەت لەلایەكی دیكەوە، بە زەریبە لێی دەسەنێتەوە، بۆیە وامان پێشنیار كردیە هەتا ماوەی دوو ساڵ مۆڵەت بدرێتە خاوەن مولك بۆ ئەوەی بتوانێتن ئەو زەوی وزارانەی یەكلایی بكاتەوە، زەریبەی تەریكات نەیگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز عبدالعزيز طيب/ وەزیری كشتوكاڵ:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من تەسەور ئەكەم ئەمە مەوزوعێكی جودایە، یەعنی دەبێ وەزیری مالییە لێرەبایە، چونكە عیلاقەی بە وەزارەتی مالییەوە هەیە، من رام وایە ئەو رەئیە لە سەرۆكایەتی پەرلەمانەوە بدرێتە سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆ ئەوەی لەوێ دیراسەی لەسەر بكرێتن وببێتە شتێكی تایبەتمەند، خارجی ئەم یاسایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك كەریم فیعلەن ئەو قسەیە وایە ئەوەلەن ئەبوایە ئەو پرۆژەیەی ئێوە لەگەڵ وەزیر پێشتر قسەتان لەسەر بكردایە، موفتەرەحێكی تازەیەو بێ هەمواركردن لەگەڵ ئەصلی پرۆژەكەدا هاتووە، دەكرێ وەكو دە ئەندام پێشكەشی بكەن، بۆ هەمواركردنی قانونێك ئەبێت رەئی وەزارەتی مالییە وەربگرین، لەبەر ئەوە پێم وایە سەحبی بكەن باشترە، بیخەنە بەرنامەی خۆتان، دەئەندام پێشكەشی بكەن بۆ ئەوەی بۆ وەزارەتی مالییەو وەزارەتی پەیوەندیدار بینێرین وشتێكی مەنتقی تێدایە قسەكانتان، بەڵام دەبێ ئسوڵی یاسایی وەربگرێتن، پێم وایە سەحبی بكەن باشترە.

بەڕێز كريم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە دوو خاڵەکەی تر بەپێی ئەوەی لیژنەمان هاتیە، بەڵام ئێمە سوورین لەسەر ئەوەی کە ئەو بەرژەوەندییەی هاووڵاتیان، لەو رووەوە رەچاو بکرێت و ئەو ماددەیە بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك کریم ئێمە قسەیەکمان کرد جەنابیشت قسەیەکت کرد، وتت ئەوە سێ مانگە ئەو پرۆژەیە موناقەشە ئەکەین، من بەش بەحاڵی خۆم ئەوەی تۆ دەیڵێیت من تێناگەم، ئەبێت لەخەڵکێك بپرسم چۆنە چۆن نیە، کێ قازانج دەکات، کێ زەرەر دەکات، لە رووی مالییەوە چۆنە لەرووی خەڵکەوە کێ دەگرێتەوە، بەو پەلە پەلییە نابێت، یەعنی بەش بەحاڵی خۆم من تێناگەم، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بە حەقیقەت ئەو ماددەیەمان لەو پرۆژەیەدا دانا لەبەر ئەوەی ناحییەی عەمەلی مولاحەزەمان کرد، کە زەوییەکان پاش ئەوەی کە ئیتفا دەکران، تەسجیل دەکرا بەناوی خەڵکان، خەدەماتی نەگەیشتۆتێ و زەوییەکانیش ئیفراز کرایەو خاوەن موڵکیش ناتوانێت بیفرۆشێت، زەریبەی عەرەساتی لەسەردەدات، زەرییبەکەش بەراستی مورهیقە وزۆرە، یەعنی وا دەکاتن، زەوی ئەصڵی رۆیشتووەو قازانجیش لەو زەوییە ناکات لەبەر ئەوە ئەو ماددەیەمان دانا بۆ ماوەی دوو ساڵ عەفوو ببێت لە زەریبەی عەرەسات، وەبێ بتوانێت سوودی لێ ببینێ تاوەکو خەدەمات دەگاتە ناوچەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا کاکە فەرموو.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لام وایە ئەو ماددەیە زیادە، چونکە زەریبەی عەرەسات زەوی تا سێ ساڵان وەکی تەسجیل دەکرێ بەناوی خاوەنی عەفووە بەخۆی، تەلقائییەن عەفووە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

عەفووم کەن ئەوەلەن کاك عەونی ئیعتزازم لەسەر قسەکانت نیە، بەتەنها خاوەن موڵکەکە ناگرێتەوە، هاووڵاتیش دەگرێتەوە، بەو قسەیەی کە ئێوە دەیکەن، من ئیعترازم لەسەر ئەوەیە ئەو ماددەیە شتێکی تازەیە، پێویست دەکات بەئسوڵی قانونی خۆی هەمواربکرێتن، من تێناگەم بەحەقیقەت، جارێ نەدراوەتە لیژنەی کشتوکاڵی و لیژنەی شارەوانی و ئەوانیش دیراسەیان نەکردووە، ئێمەش نەمان دیووە، وەزارەتی مالییە نەیدیووە، ناکرێ ئاوەها، فەرموو کاك محمد حکیم.

بەڕێز محمد حکیم جبار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا لەوە ئەچێ نیزامیش نەبێ، بەڵام من لەگەڵ دەستخۆشیم بۆ لیژنەی یاسایی، بەڵام هەندێ جار ئێمە ئەبینە زەحییەی خیلافاتی ئەوان، کاك کریم و کاك شێروان لە زۆر شتدا خیلافیان هەیە، ئێستا

کاك عونی و مامۆستا کاکە خیلافیان هەیە، ئەگەر پێشتر یەك دەنگ بن و تاوتوێی بکەن، چونکە رەئی ئەوان زیاتر ئیعتیباری بۆ ئەکرێت لەناو پەرلەمان و لەلای سەرۆکایەتیش، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

راستە خیلافات هەیە بەس ئەکسەرێیەت، رەئیان وەرگرتیەو تەقدیم ئەکەن دیارە ئەکسەریەت وجودی هەیە، ئەزانی چۆنە ئەو موقتەرەحە تازەیە کەهاتووە، لیژنەی کشتوکاڵ دیراسەتی نەکردووە، لیژنەی شارەوانیش دیراسەتی نەکردووە، حکومەتیش ئاگای لێی نییە، ئەگەر سەحبی بکەن پێم باشە بیخەنە پرۆژەیەکی دە ئەندامییەوە، خوێندنەوەی یەکەمی بۆ ئەکەین، وام پێ باشترە، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی لە راپۆرتەکەدا هاتییە، موعەلەقە لەسەر موافەقەتی وەزارەتی مالییە ئەوە یەك، دوو ئیمکان هەیە ئەو موقتەرەحەی ئێمە وەکو تەوسیەکانی تر دوو تەوسێمان هەیە، ببێتە سێ تەوسیە و ئاراستەی حکومەتی بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر سەحبی ناکەن ئەیخەمە دەنگدانەوە، کاك ئاریز فەرموو.

بەڕێز ئاریز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پرسیارێکم لە لیژنەی یاسایی هەیە، چۆن ئەکرێ ئەوان ئیمزا بکەن و ئێمە ئیعتیماد دەکەینە سەر ئیمزاکانی ئەوان و وردەکارییەکانی ئەوان، دواتریش لێرە دێن بەبێ موبەڕیر پەشیمان ئەبنەوە، بەڕاستی لای ئێمە جێگای سەرسوڕمانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پەشیمان بوون جائیزە لەبەر ئەوەی تۆ لێرەدا، رەئێکی سائیب ئەبینی مەنتقێکیی تازە ئەبینی دەگۆڕێ رەئی تۆ، ئەوە زۆر تەبیعییە، کاك فرست رەئی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وابزانم زۆربەی برادەران دەزانن لەزۆربەی پەرلەماناتی عالەم، ئەصڵەن ئەندامان حەقیان نیە، پرۆژەی مالی تەقدیمی پەرلەمان بکەن، ئەوە مەوجودە لە هەموو پەرلەماناتی عالەم، ئەگەر لە هەموویان نەبێ لە زۆربەیان هەیە، لێرە ئەوە نەصێکی مالییە چۆن ئێمە ئیقراری بکەین، بەڵکو من لەگەڵ فکرەکە بم، بەس چۆن ئێمە ئیقراری بکەین بێ ئەوەی حکومەت ئاگاداربێت، بێ ئەوەی وەزیری مالییە ئاگای لێبێت، بەرەئی من ئەوە خیلافی مبادئ و قواعیدی عامی نیزامی پەرلەماناتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك کەریم.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی ئێمە لێرەدا لەو ماددەیە، هیچ قورسایی وئەرکێکی مالی ناخەینە سەر حکومەت، تەنهاو تەنها ئەو خەڵکانەی کە ئینتیزاعی مولکیەی لێکرایە، ئیمتیازێکمان دایتێ بۆ ئەوەی بتوانێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک کریم بودجەی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئێستا پێك هاتووە لەو بودجەیەی کە لە حکومەتی فیدرالەوە دێتن، لەگەڵ ئەو رسوم و زەرائیبەی لەناوەوەی کۆدەکاتەوە، مەسدەرێکی زۆر گرنگە و گەورەیە تۆ لێرەدا ئیهمالی بکەی، لەوێ ئیهمالی بکەی بەتەنها میزانییەی حکومەت بەشی سێ روبعیش ناکات، لەبەر ئەوە ئەوە ئەهەمێتی هەیە، ناتوانین بێ رەئی ئەوان، من موئەیدیم بۆ خەڵکی هەژارو فەقیر قەیناکە، بەڵام بەبێ رەئی ئەوان نابێتن، ئەگەر سەحبی ناکەیت ئەیخەمە دەنگەوە، بەڵێ کاک تاریق فەرموو.

بەڕێز طارق محمد سعيد جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئاخر کلیمە بخوێننەوە (بعد راي وزارة المالية).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو رەئیە نابێت، ئەو موقتەرەحەی لیژنەی یاسای بەخیلاقی ئسولی پەرلەمانییە، بەڕاستی چونکوم ئەوە پرۆژەیەکە بەو شێوەیە پێشکەش ناکرێت، موقتەرەحێکە بەبێ ئەوەی لەگەڵ وەزیر ئیتیفاق بکەن، کەواتە رەئی حکومەت نیە، موقتەرەحێکی تازەیەو ئەعبائی مالیشی لەسەرە، لێرە حەق نیە ئەوە بکرێتن، پێم باشە سەحبی بکەن باشترە.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لێرەدا لەپەرلەمان موشەرعین، موشەڕعیش ئەبێت تەوازون لەبەینی مەساڵحەکان بکات، لەبەینی بەرژەوەندیەکان بکاتن، لێرەدا ناکرێت ئێمە بەرژەوەندی لەوەیدایە، زەوی بدەین بەهاووڵاتی ولەلایەکی دیکەوە مەجالی ئەوەی نەدەین ئەو زەوییانەی کە پێی دراوە، لەئەنجامی ئینتیزاعی مولکییە، ئەوەی پێدراوە، لەلایەکی دیکەوە حکومەت بەزەریبەی تەریکات کە لەئەصڵدا ئەو زەریبەیە زیادە، حکومەتی ئێمە لەسەر زەرائیب بەرێوە ناچێت، بودجەی سەرەکی، داهاتی سەرەکی حکومەتی عێراقی بەگشتی و حکومەتی هەرێم بەتایبەتی نەوتە، مەسەلەی باجی داهات نیەو سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک کەریم ئەوە تەریکات نیە، ئەوە عەرەساتە، ئەوە یەك، دووش هەمووومان لێرە ئەندامی پەرلەمانین، هەمووومان راستە موشەڕعین، بەڵام تەشریع ئسولی بۆ دانراوە، چۆن تەشریع قانون دەکرێ، تەشریع پرۆژەیەکە لە حکومەتەوە دێت، یان لەلایەن دە ئەندامی پەرلەمانەوە تەقدیم دەکرێ، ئەو ماددەیە تۆ تازە خستووتە ناوییەوە، وەکو پرۆژەی تازەیە، نە لیژنەکانی تر ئاگادارکراونەتەوە، نە

ئەندامانی پەرلەمان موافقن لەسەری نە وەزیری پەیوەندیدار موافقە لەسەری، نە وەزیری مالییە ئەوە ئەعبائی مالییە، لە خۆمانەوە تۆ قەرارێك بدەی، مالییەن نەوەزیری مالی، نەلیژنەی مالی دیراسەی نەکردووە، کاك دلێر تۆ ئاگات لێیە ئەو خاڵە وەکو لیژنەی مالییە، کەس ئاگای لێ نەبێتن تۆ فەرزی بکەی لەسەر ئێمە، ئەمە حەق نیە بەڕاستی.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە چەندین پرۆژەی یاسایی ترمان بەڕێ کردووە، ماددەی ئیزافەشی خراوەتە سەر، بەبێ پرۆژەش، لێرەدا لەناو ئەو قاعەدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەك ماددەم بدەرێ ئەعبائی مالی تێدابێت، یەك قانونمان زیاد کردبێتن، یەك شتم بدەرێ دە دیناری تێدابێتن کە ئێمە قەرارمان دابێتن بێ ئاگاداری ئەوانە، نییە نەك لەبیرت نەبێ، کاك عوسمان نوقتەی نیزامییە ئەگینا دەیبڕم.

بەڕێز عثمان عبدالله قادر(بانی مارانی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەکو جەنابت ئیشارەتت پێدا، لەجێی خۆی نیە بڕگەکەو پێویست نیە بخرێتە دەنگەوەو، دەبی فیعلەن سەحب بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئەوە فیعلەن نوقتەی نیزامی بوو، بەڕاستی نوقتەی نیزامی بوو نابێ بخرێتە دەنگدانەوە، لەبەر ئەوەی نەپرۆژەیە، نەموقتەرەحە، نە هیچ شتێکە، جارجار بەقسەشت ئەکەم، با بچینە سەر ماددەکەی تر، ئەوە تەواو قسەکەی کاك عوسمان راستەکە، ئەوە پرۆژە نیە.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوە هەر کەسەو لە رەئی وبۆچوون ئازادە، با بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگی نەهێنا با ئیلغا بکرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نوقتەی نیزامی کاك عوسمان لەسەدا سەد ڕاستە، کاك فرسەتیش وای وت، ناخرێتە دەنگدانەوە، چونکە نە موقتەرەحە، نەپرۆژەیە، بەڕێگای ئسوڵیش نەهاتووە، نە وەزیریش موافقە.

ماددەی سێیەم: لا يعمل بأي نص يتعارض واحكام هذا القانون.

لیژنەی یاسایی موافقە لەسەر ئەوەی.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەس لە رووی شکلیەوە گۆڕیومانە ئێستا کاك زانا دەیخوێنێتەوە.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لا یعمل باي نص قانوني أو قرار یتعارض مع احکام هذا القانون . قانون راسترە لەبەر ئەوەی قەراریش هەیە لە سلێمانی.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەم ماددەیە دەڵێت (لایعمل بأي نص یتعارض واحکام هذا القانون) لیژنەی یاسایی کردوویانە بە (لا یعمل باي نص قانوني أو قرار یتعارض مع احکام هذا القانون) کێ لەگەڵ ئەم موفتەرەحەیە دەستی بڵند بکات تکایە، کێی لەگەڵ نیە دەستی بڵند بکات تکایە، بەتێکڕای دەنگ وەرگیرا، موفتەرەحی چیتان هەیە، تازە.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیار دەکەم چونکە قسەیەکت کرد پێشتر کە چەند ساڵ لەوەو پێشتر ئیتفا زۆر کراوە، بەڵام تەعویزی کەم وەرگیرایە، بۆ ئەوەی قەرارەکەمان ئەسەری رەجعی نەبێ، من پێم باشە لەشوێنێك ئیشارە بەوە بدرێت کە ئەو قەرارە یان قانونە ئەسەری رەجعی نیە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە تەحسیل حاسڵە دەنووسرێت (من یوم إصدارە). کاك عومەر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نوقتەی (5) لە موفتەرەحەکەی لیژنەی یاسایی، زۆر گرنگە بەنیسبەت ئەو ئیتفایانەی کە هێشتا ئیکتیسابی دەرەجەی قەتعی نەکردووە، مەفروزە ئەوە باس بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە باشە، ماددەی چوارەم.

بەڕێز کریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لیژنەی یاسایی ماددەیەکی کەی هەیە کە ئیزافیە کە دەڵێت:

حوکمەکانی ئەم یاسایە بەسەر گشت مامەڵەکانی کوژاندنەوە وجیاکردنەوەی زەوی وزاری ناوەوەی سنووری شارەوانیەکاندا جێبەجێ دەکرێ کە بڕیارەکانی پلەی بنبڕیان وەرنەگرتبێ.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تسري احكام هذا القانون على كافة معاملات اطفاء و افراز الأراضي داخل حدود البلديات الغير المكتسبة قراراتها الدرجة القطعية.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە تەبیعیە وابزانم، ئەگەر ئیعتزازی نیە حکومەت ئەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ موقتەرەحی لیژنەی یاسایە تکایە با دەستی بڵند بکات، کێ لەگەڵی نیە تکایە، بەکۆی دەنگ وەرگیرا بردییانەوە. ئەم ماددەیە موقتەرەحی تازەیە بەس قبوڵ کرا، لەبەر ئەوەی ئەعبائی مالی لەسەر نیە، هەردوو وەزیریش لێرەن و موافقن لەسەری، ماددەی تر تکایە.

ئێمە تەوسییەکی باشمان هەیە دوێنی لەگەڵ جەنابی وەزیریش باسمان کرد لە لیژنەی کشتوکاڵ، کشتوکاڵ تەوسییەکی باشیان هەیە، ئەویش ئەوەیە وەزارەتی شارەوانی هەوڵ بدەن، لە ئیتفا کردندا بەرەو مەناتقی صەخری بڕۆن، چەندی بۆتان بکرێتن زەوی کشتوکاڵی گوناحە، وەکو پەخشان خانیش ئاماژەی پێکرد، ئەوە وەکو تەوسییەیەك، بۆ وەزارەتی پلاندانان، بۆ وەزارەتی کشتوکاڵ، بۆ وەزارەتی شارەوانی، ئەوە تەوسییەی پەرلەمانە، تکایە لەبەرنامەتاندا لە ئیتفای زەوی بەرەو مەناتقی صەخەری بڕۆن، چەندی بۆتان بکرێتن زەوی کشتوکاڵی ئیتفا نەکەن، وەکو تەوسییە داخلی تەوسییەکانی دەکەین.

بەڕێز کریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی چوارەم: پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران، حوکمەکانی ئەم یاسایە بخاتە کار.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الرابعة: على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز کریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی یاسایی بەم شێوەیە:

لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندارەکانە حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

على مجلس الوزراء و الجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئاسایی ئەو (ذات العلاقة) یەش با داخڵ بکرێت، ئەوە رۆتینە کێ لەگەڵ ئەو موقتەرەحەی لیژنەی یاساییە، تکایە با دەستی بڵند بکات، فەرموون، کێ لەگەڵیدا نیە، سوپاس بەکۆی دەنگ وەرگیرا.ماددەی دواتر.

بەڕێز کریم بحری عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی پێنجەم لە ئەصڵی مەشروع.

ئەم یاسایە، لەو ڕۆژەوە دەخرێتە کار کە لە(وەقائعی کوردستان)ـەوە، بڵاودەکرێتەوە.

بەڕێز قادر سعید خضر(زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ينفذ هذا القانون إعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی یاسایی بەم شێوەیە:

ئەم یاسایە لە مێژووی دەرچواندنیەوە جێبەجێ دەکرێت ولە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائعی کوردستان) بڵاو دەکرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نوقتەی نیزامییە، فەرموو کاك بەڵێن نوقتەی نیزامیی هەیە.

بەڕێز حمد عبدالله محمود(بەڵێن):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە پێشنیاری لیژنەی کشتوکاڵ، مەسەلەی عقودی زراعی هاتووە، چەندین ئەندام پەرلەمانیش لێرە قسەیان کرد کاك شێخ ئاخر، برادەرانی تریش قسەیان کرد، ئێستا عقودی زراعی بزر بوو، نازانین بەڕاستی چی لێهات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە نوقتەی نیزامی نیە لێرە ئاماژەمان پێ کرد، وەکو تەوسیات ئێستاش باسم کرد، نامەیەك دەنووسین بۆ حکومەت، چوار، پێنج تەوسییەمان هەیە، یەکێك لەوانە ئەوەیە، کە تەوسییە دەکەین ئەوە رەئی خۆمە، دەبێ ئەو پارچە زەوییە، حەدی ئەدنایەکی هەبێت، نابێ لەوە کەمتر بێت، یەعنی پارچە زەوییەکی بدەیتێ لەو لای بنەسلاوە، دەفتەرێك نەکاتن، گوناحە، ئەوە ناکرێت یەعنی وەکو تەوسیات بۆیان دەنێرین، قسەشمان کردووە، ئەوان نیسبەیان داناوە، دوای تەوسیاتەکان لیژنەکان تەوحید بکەن، وەکو تەوسییە دەینێرین، ئێستا پرۆژەکە وەکو پرۆژە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدا نیە فەرموون یەك کەس، کاك تارق فەرموو.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەموو ئەو قانونانەی کە لە پەرلەمان دەردەچن اسباب موجیبەی لەگەڵە، ئەگەر بێتوو تەحریریەن اسباب موجیبەی لەگەڵدا بێت، باشترە، لەبەر ئەوەی وەك یاسایەکانی تر.

بەڕێز محمد حکیم جبار:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش ئەم خاڵ پێشنیاردەکەم ئەویش ئەوەیە، ئەو قانونە بۆ مەسڵەحەتی نەفعی شەخصی مەسئولین، جێبەجێ نەکرێت، هەرکات پەرلەمان زانی ئەو قانونە، لەمەودوا بۆ نەفعی شەخصی، چونکە بۆ نەفعی عام حکومەت غەدریش بکات هەر باشترە، بەس بەحەقیقەت ئەگەر بۆ نەفعی شەخصی و مەشاریعی مەسئولین ئیتفای زەوی زراعی بکرێت غەدرە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من موئەیدی قسەکانی جەنابتم، بەڵام دڵنیات دەکەم، دەرچوونی ئەم قانونە بۆ مەنفەعەتی شەخصی نیە، بەعەکسەوەیە، ڕاستە ئەگەر بۆ حکومەت ئاسانکاری بێت، بەڵام ئێمە مەسئول نین لە هی کۆن، مەسئولین لەو قەرارو قانونانەی کە ئێمە دەریدەکەین، ئەو قانونە لەبەرژەوەندی گشتیدایە، نوقتەی نیزام نەبێتن دەیخەمە دەنگەوە، فەرموو کاك غفور.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخموری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تەوزیحەکەم ئەوەیە بۆ وەزیری کشتوکاڵە، بە نیسبەت مەخمور هیچ زەوییەکی موڵك و زراعی نەماوە. ئەوەی کەماوە لە 1996 بەپێی، بڕیارێکی سەرۆکایەتی ڕژێمی رووخاوەوە، هەموو زەوییەکان ئیتفا کراون، بۆ وەزارەتی مالییە، ئەوانە چارەنووسیان چی دەبێتن، حەتا مولکیش نەماوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یاساکە بە هەموویەوە دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵیەتی تکایە با دەستی بڵند بکاتن، فەرموو، کێ لەگەڵیدا نیە تکایە با دەستی بڵند بکاتن، فەرموون، پێنج کەس لەگەڵیدا نیە، بە زۆرینە لەگەڵیدا بوون، اسبابی موجیبەی لەگەڵدا نیە، حەزەکەن ئەی خوێنینەوە بۆ ئیزافە کردنی.

(بغية تحقيق العدالة والتوازن بين المصلحة الخاصة لاصحاب حق التصرف ومالكي الاراضي الزراعية والمصلحة العامة توحيد القوانين والقرارات في اقليم كوردستان فلقد شرع هذا القانون). توصیەکان کە خوێنرانەوە، هەمووی کۆ دەکەینەوە بەنامەیەك دەینێرین، زۆر سوپاسی هەمووتان دەکەم یەکەبەیەکە، ئەوانەی دەنگیاندا, ئەوانەی دەنگیان نەدا، ئەوەی خیلافیان نەبوو، زۆرم پێخۆشە ئەو خیلافەش شتێکی زۆر تەبیعیە، دەوڵەمەندی پرۆژەکان دەکات،گیانی لێبوردن و دیموکراسی و ئەوانە لەناوماندا بەقوەت تردەکاتن، فێری سەبرمان دەکاتن، فێری نیقاشمان دەکاتن، فەرز کردنی رەئی هەر ئەوە نیە، یەکێ قەرارێك دەربکاتن، ئەبێ بەقەناعەتەوە بێتن، ئەو قەناعەتەش ئیمکان نیە، هەمومان بگەینە عەینی قەناعەت، ئەوە لەهیچ دونیایەکدا نیە، قەت مومکین نیە، لە قانونێکی وادا سەد دەرسەد ئەندامانی پەرلەمان هەموویان دەنگی بۆ بدەن، قەتیش مومکین نیە بەعەکسیشەوە دەنگی بۆ بدەن لەبەر ئەوە لە نەتیجەی موناقەشەوە لە نەتیجەی مەنتق و تێگەیشتنمان بۆ ئەم هینە، هەندێ

جار رەئی تۆ لەگەڵ ئەفەلییەت دەبێ، من خۆم بەش بەحاڵی خۆم دەتوانم چوار، پێنج جار بۆتان ئاماژە بکەم بەخیلافی هەندێك بۆچونتان، چوار، پێنج جار رەئیم عەکس بووە، ئەکسەرییەت دژی رەئی من دەنگی داوە، من زۆریش پێم خۆش بووە لەبەر ئەوەی ئەوە دیموکراسیە، ئەوە لەمەودواش هەروا دەبێ، ئیتیهامیشم مەکەن بەوشتانە، لەبەر ئەوەی من لە خزمەتی ئێوەدامە، لەخزمەتی گەلیشدام، هیچ بەرژەوەندیەکیشم نیە، نە بەولایە نە بەولا، سوپاسیشتان ئەکەم ئەگەر جەنابی وەزیریش قسەیەکی هەیە فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز عبدالعزیز طیب/ وەزیری کشتوکاڵ:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، من لە دڵەوە بەناوی خۆم و خوشکە نازەنینیش وەزیری شارەوانی، بەناوی حکومەتی هەرێمی کوردستان، زۆر زۆر سوپاسی جەنابتان ئەکەم، بۆ ئەو ماندووبوونەی کە ئێوە بینیوتانە، ئەوە خیلالی ماوەیەکە ئێمە دیراسەو موناقەشەو گفتوگۆ لەسەر ئەم پرۆژەیە ئەکەین، لەبەر ئەوە وەکو جەنابی کاك عدنان ئاماژەی پێکرد، منیش دیسان سوپاسی هەردوولا ئەکەمەوە، ئەوانەی کە دەنگیانداوە ئەوانەی کە دەنگی موخالیفیشیان هەبووە، ئەمە دیموکراسیەتە، دیموکراسیەت ئەوەیە کە رەئی موخالیفیش هەبێت، رێزیش لە رەئی یەکتریش بگرین، ئەمە من بە زاهیرەیەکی صەحی دائەنێم، لەبەر ئەوە من دیسان تەسەور ئەکەم، زۆر وەڵاممان هەیە بۆ پرسیاری برادەران، من حەسەب ئەو ئیتیفاقییەی کە بووە لەگەڵ جەنابی کاك عدنان و کاك نێچیرڤان بارزانی، بۆ ئەوەیە هەر فەترە فەترە، چەند وەزیرێك بانگ بکرێت، بۆ ئەوەیە کە ئێمە تەوزیح بدەین، لە زۆر مەسائیل چونکو زۆر مەسائیل کە پەیوەندی بە تەسوییە هەیە، چ مەناتقی مەخمور چ مەناتقی چیاکان، ئەوە پرۆژە هەیە، لەبەردەستی جەنابتان هەیە بۆ ئەوەیە لە ئایندەدا، ئێمە بتوانین ئەو پرۆژەیە، بەڕێوە ببەین، لەگەڵ رێزو سوپاس بۆ هەمووڵایەکتان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، سوپاس بۆ هەمووڵایەکتان، دانیشتنی داهاتوومان بەیانی دەبێت سەعات 11 بە ئامادەبوونی بەڕێز وەزیری وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوان، وە وەزیری کارەبا، تەبعەن کاك سەعد دایمەن لەگەڵمانایە، ئەمە ئەگەر لەوەزعێکی تەبیعیدا بڵێیت، جێی خۆیەتی سەد دەرسەد، من ئەو رۆژەش ئاماژەم پێکرد، دوو مانگ عوتڵەی پەرلەمان بووە، مانگی ئازاریش هەمووی عوتڵە بووە، ئەم مانگە هەفتەیەکی تر ئەندامانی لیژنەی یاسایی و ئەندامانی لیژنەی نووسینەوەی دەستور، دەعوەت کراون لە ئەڵمانیا هەفتەی داهاتوو جەلسەمان نابێتن، لەبەر ئەوە، دەبێ سبەینێش و دوو سبەیش

کۆببینەوە، بۆ ئەوەی ئەوەندی بۆمانبکرێتن، هەم سبەینێ ئیتیفاقمان هەیە ئەو دوو وەزارەتە دێن تەقدیمی ڕاپۆرتیان دەکەن، دوو سبەیش بزانین چیمان هەیە، لە پرۆژەکاندا دەبێ پەلە بکەین، بۆ ئەوەی تەعویزی ئەو فەراغە بکەین، دەنا من لەگەڵتم، انشاءالله کە گەیشتینە سەر سکەی خۆمان، ئەو ماوەیەش دەدەین، زۆر سوپاس، بەرنامەی سبەینێمان، دوو وەزیر دێن، بۆ موناقەشە، هەروەها خوێندنەوەی یەکەمی یاسای پارێزەرانە، یاسای سندوقی پارێزەرانە، موناقەشەیە خوێنراونەتەوە، یەکەم جار گوێ لەوەزیرەکان دەگرین موناقەشەیان دەکەین، کە تەواو بوون ئەوسا دەچینەوە، سەر ئەوەی تر، بۆتان دێت، زۆر سوپاس کۆتایی بەدانیشتنەکەمان دێنم زۆر سوپاس.

فرست احمد عبدالله	**محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)**	**عدنان رشاد مفتی**
سکرتێری ئەنجومەنی نیشتمانیی	**جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی**	**سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی**
کوردستان – عێراق	**کوردستان – عێراق**	**کوردستان - عێراق**